Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA DŽOVANNI PITRUCELLAS
[*GIOVANNI PITRUZZELLA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 29. septembrī[1]

Apvienotās lietas C-422/19 un C-423/19

Johannes Dietrich **(C-422/19),**
Norbert Häring **(C-423/19)**
pret
Hessischer Rundfunk

(*Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Ekonomiskā un monetārā savienība – LESD 2. panta 1. punkts un 3. panta 1. punkta c) apakšpunkts – Savienības ekskluzīvā kompetence – Monetārā politika – Vienotā valūta – LESD 128. panta 1. punkts – Regula Nr. 974/98 – Jēdziens "likumīga maksāšanas līdzekļa statuss" – Pienākums pieņemt euro banknotes – Dalībvalstu paredzētie ierobežojumi maksājumiem skaidrā naudā – Valsts tiesiskais regulējums, kas paredz pieņemt banknotes, kad tiek izpildīti valsts varas uzlikti naudas maksājumu pienākumi – Reģionālais tiesiskais regulējums, kas neļauj apmaksāt radiotelevīzijas nodevu skaidrā naudā

1. Cik tālu sniedzas Eiropas Savienībai piešķirtā ekskluzīvā kompetence monetārās politikas jomā? Konkrētāk, vai šī ekskluzīvā kompetence ietver monetārās tiesības un vienotās valūtas likumīga maksāšanas līdzekļa statusa noteikšanu? Kādas ir sekas euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusam? Vai šādā kontekstā dalībvalstis, kuru valūta ir euro, var pieņemt valsts tiesiskos regulējumus, kuri ierobežo euro banknošu izmantošanu, un – ja var – ar kādiem ierobežojumiem?

2. Būtībā šādi ir jautājumi, kurus ar aplūkojamo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu uzdod *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Vācija).

3. Šai lietai ir īpaši svarīga nozīme, pirmkārt, tās konstitucionālā rakstura ietekmes dēļ. Faktiski tā paredz noteikt Savienības ekskluzīvās kompetences apjomu saistībā ar monetāro politiku un tātad izvirza jautājumus par kompetenču sadalījumu starp Savienību un dalībvalstīm un par attiecīgo kompetenču īstenošanas veidiem. Konkrēti, tā paredz definēt kritērijus, kuri ļauj ierobežot dalībvalstu darbību, kad, izmantojot tām piešķirtās kompetences, to darbība – kaut arī neiejaucoties jomā, kas ir Savienības ekskluzīvā kompetencē, – tomēr nonāk saskarsmē ar minētajā jomā ietilpstošiem jēdzieniem.

1 Oriģinālvaloda – itāļu.

4. Turklāt šī lieta ir saistīta ar jauniem jautājumiem ar ievērojamu praktisko nozīmi gan šobrīd, gan nākotnē – attiecībā uz vienoto valūtu euro. Tiesai tiek lūgts interpretēt monetāro tiesību jēdzienus, kurus tai vēl nav bijusi iespēja izskatīt, un, konkrētāk, likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu. Tas viss iekļaujas sarežģītā kontekstā, kurā līdzās bezskaidras naudas un elektroniskās naudas apstiprināšanai un tehnoloģiskajam progresam, kuram ir potenciāli graujoša ietekme arī uz naudas izmantošanu, pastāv vēl joprojām ievērojams skaits neaizsargātu cilvēku, kuriem nav pieejami finanšu pamatpakalpojumi.

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

5. LESD 128. panta 1. punktā, kura teksts ir gandrīz burtiski atkārtots 4. protokola par Eiropas Centrālo banku sistēmas Statūtiem un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem (turpmāk tekstā – "ECBS un ECB Statūti") 16. panta pirmajā daļā, ir paredzēts:

"Eiropas Centrālajai bankai ir ekskluzīvas tiesības atļaut emitēt euro banknotes Savienībā. Eiropas Centrālā banka un valstu centrālās bankas var emitēt šīs naudaszīmes. Eiropas Centrālās bankas un valstu centrālo banku emitētās banknotes ir vienīgās naudaszīmes, kam Savienībā ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss."

6. Padomes Regulas (EK) Nr. 974/98 (1998. gada 3. maijs) par euro ieviešanu[2] 19. apsvērums ir formulēts šādi:

"tā kā banknotes un monētas, kas denominētas valstu valūtu vienībās, zaudē savu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusu, *vēlākais*, sešus mēnešus pēc pārejas perioda beigām; tā kā ierobežojumi maksājumiem banknotēs un monētās, ko valstisku iemeslu dēļ noteikušas dalībvalstis, nav nesaderīgi ar euro banknošu un monētu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusu, ja ir pieejami citi likumīgi līdzekļi saistību dzēšanai skaidrā naudā".

7. Šīs regulas 10. pantā ir noteikts:

"No attiecīgās skaidras naudas nomaiņas dienas ECB un iesaistīto dalībvalstu centrālās bankas iesaistītajās dalībvalstīs laiž apgrozībā euro denominācijas banknotes. Neskarot 15. pantu, šīs euro denominācijas banknotes ir vienīgās banknotes, kam ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss iesaistītajās dalībvalstīs."

8. Saskaņā ar Regulas Nr. 974/98 11. pantu:

"no attiecīgās skaidras naudas nomaiņas dienas iesaistītās dalībvalstis emitē euro vai centa denominācijas monētas, kas atbilst denominācijām un tehniskajiem parametriem, kurus Padome var noteikt saskaņā ar [LESD 128. panta 2. punkta] otro teikumu. Neskarot 15. pantu un to nolīgumu noteikumus, kas noslēgti saskaņā ar [LESD 219. panta 3. punktu] par monetārajiem jautājumiem, šīs monētas ir vienīgās monētas, kam ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss iesaistītajās dalībvalstīs. Nevienai personai, izņemot emisijas iestādi un personām, kas īpaši norādītas emisijas dalībvalsts tiesību aktos, nav pienākums katrā atsevišķā maksājumā pieņemt vairāk nekā 50 monētas".

2 OV 1998, L 139, 1. lpp., kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar Padomes Regulu (ES) Nr. 827/2014, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 974/98 attiecībā uz euro ieviešanu Lietuvā (OV 2014, L 228, 3. lpp.).

9. Saskaņā ar Padomes Lēmuma 98/415/EK (1998. gada 29. jūnijs) par to, kā valstu iestādes apspriežas ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem, 2. panta 1. punktu [3]:

"Dalībvalstu iestādes apspriežas ar ECB par tiesību aktu projektiem tās kompetences jomā atbilstīgi Līgumam un, jo īpaši, saistībā ar:

– valūtas lietām,

– maksāšanas līdzekļiem,

– valstu centrālajām bankām,

– monetārās, finanšu, banku, maksājumu sistēmu un maksājumu bilances statistikas vākšanu, apkopošanu un izplatīšanu,

– maksājumu un norēķinu sistēmām,

– noteikumiem, ko piemēro finanšu iestādēm tiktāl, ciktāl tie materiāli ietekmē finanšu iestāžu un tirgu stabilitāti."

10. Eiropas Komisijas Ieteikuma 2010/191/ES (2010. gada 22. marts) par euro banknošu un monētu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusa darbības jomu un ietekmi [4] 3. un 4. apsvērumā ir paredzēts attiecīgi, ka

"pašreiz euro zonas līmenī valda zināma neskaidrība attiecībā uz likumīga maksāšanas līdzekļa darbības jomu un tā sekām"

un ka

"šis ieteikums pamatojas uz galvenajiem secinājumiem ziņojumā, ko sagatavojusi darba grupa, kuras sastāvā ir euro zonas Finanšu ministriju un valstu centrālo banku pārstāvji".

11. Minētā ieteikuma 1.–4. punktā ir paredzēts:

"1. Likumīga maksāšanas līdzekļa kopējā definīcija

Ja pastāv maksāšanas pienākums, tad euro banknošu un monētu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusā jāietver šādi aspekti:

a) Obligāta pieņemšana

Maksāšanas pienākuma kreditors nevar atteikties pieņemt euro banknotes un monētas, ja vien puses nav vienojušās par citiem maksāšanas līdzekļiem.

b) Pieņemšana par pilnu nominālvērtību

Euro banknošu un monētu monetārā vērtība ir vienāda ar summu, kas norādīta uz banknotēm un monētām.

c) Spēja izpildīt maksāšanas pienākumu

3 OV 1998, L 189, 42. lpp.

4 OV 2010, L 83, 70. lpp.

Debitors var izpildīt maksāšanas pienākumu, samaksājot kreditoram euro banknotēs un monētās.

2. Euro banknošu un monētu pieņemšana maksājumos mazumtirdzniecības darījumos

Jānosaka, ka euro banknotes un monētas jāpieņem kā maksāšanas līdzekli mazumtirdzniecības darījumos. Atteikties to darīt var tikai tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar "labticības principu" (piemēram, mazumtirgotājam nav sīknaudas izdošanai).

3. Augstas nominālvērtības banknošu pieņemšana mazumtirdzniecības darījumos

Augstas nominālvērtības banknotes jāpieņem kā maksāšanas līdzekli mazumtirdzniecības darījumos. Atteikties to darīt var tikai tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar "labticības principu" (piemēram, sniegtās banknotes nominālvērtība nav samērīga ar summu, kas pienākas maksājuma kreditoram).

4. Piemaksu neuzlikšana par euro banknošu un monētu lietošanu

Par euro banknošu un monētu lietošanu nedrīkst uzlikt nekādas piemaksas."

B. Vācijas tiesības

12. *Gesetz über die Deutsche Bundesbank* (Likums par Vācijas Centrālo banku, turpmāk tekstā – "*BBankG*")[5] 14. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Neskarot LESD 128. panta 1. punkta noteikumus, *Deutsche Bundesbank* (Vācijas Centrālā banka) ir ekskluzīvas tiesības emitēt banknotes, piemērojot šo likumu. Euro denomināciju banknotes ir vienīgais neierobežotais likumīgais maksāšanas līdzeklis [..]."[6]

13. *Rundfunkbeitragsstaatsvertrag* (Valsts līgums par radiotelevīzijas nodevu, turpmāk tekstā – "*RBStV*")[7] 2. panta 1. punktā ir paredzēts pienākums maksāt radiotelevīzijas nodevu par katru mājsaimniecību ikvienam, kam pieder šī mājsaimniecība.

14. *RBStV* 9. panta 2. punkts atļauj reģionālajām raidorganizācijām (*Landesrundfunkanstalt*) ar noteikumiem (*Satzung*) paredzēt radiotelevīzijas nodevas apmaksas procedūru veidus.

15. *Satzung des Hessischen Rundfunks über das Verfahren zur Leistung der Rundfunkbeiträge* (*Hessischer Rundfunk* (Hesenes raidorganizācija) noteikumi par radiotelevīzijas nodevu apmaksas procedūrām, turpmāk tekstā – "apmaksas procedūru noteikumi"), kas tika pieņemti, pamatojoties uz *RBStV* 9. panta 2. punktu, 10. panta 2. punktā ir paredzēts:

"Radiotelevīzijas nodevas maksātājs nevar samaksāt šo nodevu skaidrā naudā, samaksa var tikt veikta vienīgi atbilstoši šādām apmaksas procedūrām:

1. *SEPA* tiešs automātiskais maksājums;

2. parastais bankas pārskaitījums;

5 *BGBl.* I, 1782. lpp.

6 *BBankG* 14. panta 1. punkta otrā teikuma oriģinālteksta ir paredzēts "Auf Euro lautende Banknoten sind das einzige unbeschränkte gesetzliche Zahlungsmittel". Termins [itāļu valodā] "*corso legale*" (franču valodā "*cours legal*"), kuram ir konkrēta juridiska nozīme, vācu valodā atbilst terminam "*Gesetzliches Zahlungsmittel*", kura gramatiskais tulkojums tomēr būtu "likumīgs maksāšanas līdzeklis" (franču valodā "*moyen legal de paiement*"). Jāpatur prātā šīs terminoloģiskas atšķirības dažādās valodās, kas apgrūtina tulkošanas darbu un, ja tās nav aplūkotas piemērotā veidā, var izraisīt lingvistiska rakstura pārpratumu.

7 Ko Hesenes federālā zeme [*Land*] apstiprināja ar 2011. gada 23. augusta likumu (*GVBl.* I 2011, 382. lpp.). Šīs lietas faktiskajiem apstākļiem ir piemērojams *Fünfzehnter Rundfunkänderungsstaatsvertrag* (piecpadsmitie grozījumi Valsts līgumā par apraidi).

3. pastāvīgs bankas pārskaitījums.”

II. Faktiskie apstākļi, tiesvedība pamatlietās un prejudiciālie jautājumi

16. Prasītājiem pamatlietās – fiziskām personām *Johannes Dietrich* un *Norbert Häring* – saskaņā ar *RBStV* 2. panta 1. punktu ir pienākums maksāt *Hessischer Rundfunk* radiotelevīzijas nodevu.

17. Viņi piedāvāja *Hessischer Rundfunk* samaksāt minēto nodevu skaidrā naudā. Atsaucoties uz apmaksas procedūru noteikumu 10. panta 2. punktu, saskaņā ar ko šo nodevu var maksāt vienīgi ar automātisko maksājumu vai parasto vai pastāvīgo bankas pārskaitījumu, *Hessischer Rundfunk* noraidīja šo maksājuma priekšlikumu un ar 2015. gada 1. septembra lēmumu nosūtīja *J. Dietrich* un *N. Häring* paziņojumus par maksājumu, aprēķinot parādu 52,50 EUR apmērā un kavējuma procentus 8 EUR apmērā.

18. *J. Dietrich* un *N. Häring* apstrīdēja *Hessischer Rundfunk* nosūtītos paziņojumus par maksājumu, bet viņu pieteikumi tika noraidīti gan pirmajā, gan otrajā tiesvedības instancē.

19. Tad *J. Dietrich* un *N. Häring* cēla prasību iesniedzējtiesā – *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Vācija). Savos prasības pieteikumos viņi apgalvo, ka gan *BBankG* 14. panta 1. punkta otrajā teikumā, gan LESD 128. panta 1. punkta trešajā teikumā esot noteikts beznosacījuma un neierobežots pienākums pieņemt euro banknotes kā maksāšanas līdzekli naudas parādu dzēšanai. Šis pienākums varot tikt ierobežots tikai ar līgumisku vienošanos starp pusēm vai pamatojoties uz federālajā likumā vai Savienības tiesībās paredzētu atļauju. Praktiski iemesli, kas ir saistīti ar maksājumiem “masveida procedūru” kontekstā, proti, situācijās, kad ir ļoti liels nodokļu maksātāju skaits, nevarētu pamatot maksājumu skaidrā naudā izslēgšanu.

20. Iesniedzējtiesa vispirms norāda, ka, piemērojot valsts tiesības, tajā celtās prasības būtu jāapmierina. Faktiski iespējas samaksāt radiotelevīzijas nodevu skaidrā naudā izslēgšana, kas ir paredzēta *Hessischer Rundfunk* apmaksas procedūru noteikumos, esot pretrunā augstākstāvošai federālā likuma tiesību normai, kura ir paredzēta *BBankG* 14. panta 1. punkta otrajā teikumā [8].

21. Iesniedzējtiesa norāda, ka pēdējā minētā tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka tā uzliek publiskām iestādēm pienākumu pieņemt euro banknotes, lai izpildītu valsts varas uzliktos naudas maksājumu pienākumus. Izņēmumus no šī noteikuma nevar pamatot vienkārši ar praktiskiem administratīvās organizācijas vai izmaksu samazināšanas apsvērumiem, bet tiem ir nepieciešama atļauja federālajā likumā, jo, kā tas ir šajā gadījumā, federālās zemes likumā paredzētā atļauja nav pietiekama.

22. Tomēr šādos apstākļos iesniedzējtiesa uzskata, ka pamatlietās rodas trīs jautājumi, kuriem ir nepieciešams Tiesas prejudiciāls nolēmums.

23. Pirmkārt, šī tiesa jautā par *BBankG* 14. panta 1. punkta otrā teikuma saderību ar ekskluzīvas kompetences piešķiršanu Savienībai monetārās politikas jomā saskaņā ar LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu.

8 Iesniedzējtiesa atgādina, ka saskaņā ar *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikums) 31. pantu federālās tiesības ir pārākas par *Land* [federālās zemes] tiesībām.

24. Tā norāda, ka monetārās politikas jēdziens Līgumos nav definēts un ka tā saturs un līdz ar to Savienības ekskluzīvās kompetences apjoms joprojām nav pilnībā precizēti. Iesniedzējtiesa uzskata, ka, pamatojoties uz esošo Tiesas judikatūru, tā nevar galīgā veidā noteikt, vai Savienības ekskluzīvā kompetence monetārās politikas jomā aptver arī tiesisko regulējumu par juridiskajām sekām, kuras ir saistītas ar euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu un it īpaši ar pienākuma uzlikšanu valsts iestādēm pieņemt euro banknotes, kad tiek izpildīti publisko tiesību naudas maksājumu pienākumi.

25. Tā norāda, pirmām kārtām, ka šis pienākums neattiecas uz mērķi saglabāt cenu stabilitāti, kā arī nepastāv tieša saikne ar primārajās tiesībās norādītajiem instrumentiem monetārās politikas mērķu sasniegšanai. It īpaši ar šo pienākumu netiek ierobežotas vai grozītas tiesības emitēt euro banknotes, kas ar LESD 128. panta 1. punktu ir piešķirtas Eiropas Centrālajai bankai un valstu centrālajām bankām. Otrām kārtām, minētā tiesa tomēr uzskata, ka Tiesas judikatūra ļauj izdarīt pieņēmumu, ka monetārās politikas jomā ir jāiekļauj arī normas, kuru mērķis ir nodrošināt euro banknošu pieņemšanu kā likumīgu maksāšanas līdzekli un tādējādi naudas aprites funkcionēšanu. It īpaši nešķiet izslēgts, ka tiesību akts, kas regulē euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, varētu būt pamatots ar LESD 133. pantu kā nepieciešams pasākums euro kā vienotās valūtas izmantošanai, un tāpēc arī šajā nozīmē ir jāpieņem, ka pastāv ekskluzīva Savienības kompetence.

26. Otrkārt, iesniedzējtiesa jautā, vai pašās Savienības tiesībās nav ietverts aizliegums dalībvalstu valsts iestādēm atteikties pieņemt valsts varas uzliktā naudas maksājuma pienākuma izpildi ar euro banknotēm. Tādā gadījumā, neatkarīgi no *BBankG* 14. panta 1. punkta otrā teikuma atbilstības Savienības tiesībām *Hessischer Rundfunk* apmaksas procedūru noteikumu 10. panta 2. punkts būtu katrā ziņā nelikumīgs, jo pārkāpj augstākstāvošo tiesību avotu, un tādējādi iesniedzējtiesā iesniegtie prasības pieteikumi būtu jāapmierina.

27. Iesniedzējtiesa norāda, ka pienākums pieņemt euro denominācijas banknotes neizriet acīmredzamā veidā no likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziena, kas ir paredzēts LESD 128. panta 1. punkta trešajā teikumā, ECBS un ECB Statūtu 16. panta pirmās daļas trešajā teikumā un Regulas Nr. 974/98 10. panta otrajā teikumā. Šis jēdziens nav definēts nedz primārajās, nedz atvasinātajās Savienības tiesībās. Minētās regulas 19. apsvērumā ir vienīgi ieteikts, ka, Savienības likumdevēja skatījumā, iespējamie ierobežojumi attiecībā uz iespēju maksāt skaidrā naudā paši par sevi neietekmē euro skaidras naudas kā likumīga maksāšanas līdzekļa statusu. Iesniedzējtiesa uzskata, ka nav arī skaidrs, kāda nozīme šajā kontekstā ir piešķirama Komisijas Ieteikumam 2010/191/ES. Lai gan šajā ieteikumā ir paredzēta "likumīga maksāšanas līdzekļa kopējā definīcija", tomēr saskaņā ar LESD 288. panta 5. punktu Savienības iestāžu ieteikumi neuzliek saistības.

28. Treškārt, arī gadījumā, ja, atbildot uz pirmo prejudiciālo jautājumu, Tiesa atzītu, ka, ņemot vērā Savienības ekskluzīvo kompetenci monetārās politikas jomā, Vācijas likumdevējam nebija tiesību pieņemt tādu tiesību normu kā *BBankG* 14. panta 1. punkta otrais teikums, iesniedzējtiesa jautā, vai minētā tiesību norma katrā ziņā būtu jāpiemēro tiktāl un tik ilgi, kamēr Savienība nav galīgā veidā izmantojusi savu ekskluzīvo kompetenci. Faktiski iesniedzējtiesa uzskata, ka no pastāvošās judikatūras nav pilnībā skaidrs, vai valsts normatīvais akts ir jāatstāj nepiemērots, ja – tā kā Savienība nav veikusi likumdošanas darbību – tas ir ticis pieņemts, pārkāpjot ierobežojumu, kas izriet no Savienības ekskluzīvās kompetences šajā jomā.

29. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa nolēma apturēt tiesvedības un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai ar ekskluzīvo kompetenci, kas Savienībai saskaņā ar LESD 2. panta 1. punktu, skatot to kopsakarā ar 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu, ir monetārās politikas jomā attiecībā uz dalībvalstīm, kuru valūta ir euro, netiek pieļauts kādas šīs dalībvalsts tiesību akts, kurā ir paredzēts, ka dalībvalsts valsts iestādēm ir pienākums pieņemt euro banknotes, kad tiek izpildīts valsts varas iestādes uzlikts naudas maksājumu pienākums?

2) Vai euro denominētu banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statuss, kas ir noteikts LESD 128. panta 1. punkta trešajā teikumā, [ECBS un ECB Statūtu] 16. panta pirmās daļas trešajā teikumā un Padomes Regulas (EK) Nr. 974/98 (1998. gada 3. maijs) par euro ieviešanu 10. panta otrajā teikumā, ietver aizliegumu dalībvalsts valsts iestādēm atteikties pieņemt valsts varas uzliktu naudas maksājumu pienākumu izpildi ar šīm banknotēm, vai arī Savienības tiesības pieļauj noteikumus, kuri attiecībā uz konkrētiem valsts varas iestādes uzliktiem naudas maksājumu pienākumiem liedz veikt maksājumu ar euro banknotēm?

3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un atbilde uz otro jautājumu ir noliedzoša:

vai dalībvalsts, kuras valūta ir euro, pieņemts tiesību akts Savienības ekskluzīvās kompetences jomā attiecībā uz monetāro politiku var tikt piemērots tiktāl un tik ilgi, kamēr Savienība nav īstenojusi savu kompetenci?"

III. Juridiskā analīze

A. Ievada apsvērumi

30. Kā jau minēju ievaddaļā, šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, pirmkārt, ir izvirzīti delikāti jautājumi par ekskluzīvās Savienības kompetences apjomu monetārajā politikā un tātad jautājumi par kompetenču sadalījumu starp Savienību un dalībvalstīm un par attiecīgo kompetenču īstenošanas veidiem. Konkrētāk, tajā ir uzdots delikāts jautājums par iespēju un varbūtējiem ierobežojumiem eurozonas dalībvalstīm pieņemt pasākumus, kuri ierobežo skaidras naudas izmantošanu. Otrkārt, šajā lietā ir jāinterpretē arī sarežģīti un nenoteikti monetāro tiesību jēdzieni, par kuriem Tiesai vēl nav bijis iespējas izteikties.

31. Šādā kontekstā es uzskatu – lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdotajiem prejudiciāliem jautājumiem, vispirms ir lietderīgi noskaidrot dažu pamatjēdzienu apjomu. Tāpēc es uzsākšu analīzi ar dažiem apsvērumiem par Savienības ekskluzīvajām kompetencēm Lisabonas līgumā formalizētajā kompetenču sadalījumā (B sadaļa). Pēc tam aplūkošu jautājumu par Savienībai piešķirtās ekskluzīvās kompetences apjomu monetārās politikas jomā, it īpaši pārbaudot, vai tas iekļauj normatīvo dimensiju, kas attiecas uz monetārajām tiesībām (*lex monetae*; C sadaļa). Pēc tam analizēšu jēdziena "likumīga maksāšanas līdzekļa statuss" apjomu Savienības tiesībās un it īpaši banknošu un metāla monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa apjomu; šādā kontekstā es izskatīšu jautājumu par iespēju pieņemt tiesiskos regulējumus, kas ierobežo skaidras naudas izmantošanu, un par šīs iespējas ierobežojumiem (D sadaļa). Nobeigumā, pamatojoties uz šiem apsvērumiem, es atbildēšu uz prejudiciāliem jautājumiem, kurus Tiesai uzdeva iesniedzējtiesa (E sadaļa).

B. Savienības ekskluzīvās kompetences

32. Kā zināms, lai nodrošinātu lielāku skaidrību Savienības kompetenču sistēmā [9], Lisabonas līgumā, precīzāk, LESD sākumā [10], pirmo reizi primārajās tiesībās tika iekļauts tiesiskais regulējums par dažādām Savienībai piešķirtu kompetenču kategorijām (LESD 2. pants), kā arī tika punktuāli uzskaitītas dažādas nozares, attiecībā uz kurām Savienībai ir piešķirtas kompetences (LESD 3.–6. pants).

9 Nepieciešamība "konkretizēt kompetenču sadalījumu starp Savienību un dalībvalstīm, vienkāršot un pielāgot" to tika uzsvērta jau Lākenes [*Laeken*] deklarācijā par Eiropas Savienības nākotni, kas ir pievienota Eiropas Padomes Prezidentūras 2001. gada 14. un 15. decembra secinājumiem (SN 300/1/01, Rev. 1; skat. deklarācijas 4. lpp.), un vēl agrāk, līdzīgā redakcijā, Nicas līguma 23. deklarācijā (OV 2001, C 80, 1. lpp.).

10 Pirmās daļas ("Principi") I sadaļa ("Kategorijas un Savienības kompetences jomas").

33. LESD ievaddaļas tiesību normas par kompetenču sadalījumu, kuras atspoguļo un lielā mērā kodificē agrāko Tiesas judikatūru, attiecas uz konstitucionāla rakstura jautājumu par varas sadalījumu starp Savienību un to veidojošām dalībvalstīm – sadalījumu, kas pamatojas uz kompetenču piešķiršanas principu, kurš ir paredzēts LES 5. panta 1. un 2. punktā (kā arī LES 4. panta 1. punktā) un saskaņā ar kuru ir jāinterpretē minētās tiesību normas. Izvirzītais mērķis ir primāro tiesību līmenī precizēt, pirmkārt, Eiropas Savienības un, otrkārt, to veidojošo, joprojām suverēno dalībvalstu attiecīgās kompetences jomas, lai garantētu kompetenču līdzsvaru [11].

34. Šajā nolūkā LESD ievaddaļas tiesību normās Savienības kompetences ir sadalītas pēc to saiknes ar dalībvalstu kompetencēm: "ekskluzīvajās kompetencēs" (kas ir minētas LESD 2. panta 1. punktā un 3. pantā) un "neekskluzīvajās kompetencēs", kuras precīzāk ietver kopīgas kompetences (kas ir minētas LESD 2. panta 2. punktā un 4. pantā), un papildu atbalsta, koordinācijas vai papildināšanas kompetences (kas ir minētas LESD 2. panta 5. punktā un 6. pantā) [12].

35. Turklāt no LESD 2. panta 6. punkta izriet, ka praksē gan ekskluzīvo, gan neekskluzīvo Savienībai piešķirto kompetenču apjomu un izmantošanas paņēmienus nosaka Līgumu noteikumi, kas attiecas uz konkrēto jomu.

36. Attiecībā konkrēti uz *ekskluzīvajām kompetencēm* no LESD 2. panta 1. punkta izriet, ka gadījumā, ja Līgumos Savienībai ir piešķirta ekskluzīva kompetence kādā konkrētā jomā, tikai Savienība drīkst veikt likumdošanas funkciju un pieņemt juridiski saistošus aktus. Dalībvalstis to var darīt pašas tikai tad, ja Savienība tās ir pilnvarojusi, vai, lai īstenotu Savienības aktus.

37. Savukārt attiecībā uz *neekskluzīvajām kompetencēm* no LESD 2. panta 2. punkta izriet, ka tad, ja kādā konkrētā nozarē Līgumos Savienībai ir piešķirta kompetence, kas ir kopīga ar dalībvalstu kompetenci, gan Savienība, gan dalībvalstis drīkst veikt likumdošanas funkciju un pieņemt juridiski saistošus aktus šajā nozarē, bet, pirmkārt, dalībvalstis izmanto savu kompetenci tikai tiktāl, cik Savienība nav izmantojusi savu, un, otrkārt, dalībvalstis var atkal izmantot savu kompetenci tikai tiktāl, cik Savienība ir nolēmusi pārtraukt izmantot savējo. Runājot par papildinošajām kompetencēm, saskaņā ar LESD 2. panta 5. punktu, kad Savienībai dažās nozarēs ir atbalsta, saskaņošanas vai papildināšanas kompetence, šāda kompetence neaizstāj dalībvalstu kompetenci šajās nozarēs.

38. No tikko minētā Savienības kompetenču tiesiskā regulējuma, kas ir kodificēts Lisabonas līgumā, izriet, ka – pretēji neekskluzīvo kompetenču piešķiršanas gadījumam – kad Savienībai ir piešķirta ekskluzīva kompetence, dalībvalstis *nekavējoties un neatgriezeniski* zaudē jebkādu prerogatīvu saistībā ar Savienībai piešķirtās kompetences jomu. Ekskluzīvas kompetences piešķiršana Savienībai atņem dalībvalstīm jebkādu kompetenci attiecīgajā nozarē un tādējādi jebkāda dalībvalstu likumdošanas darbība šajā jomā *a priori* ir pretrunā Līgumiem.

39. Dalībvalstu kompetenču zaudēšana notiek *nekavējoties* tādā nozīmē, ka – pretēji kopīgās kompetences piešķiršanas gadījumam [13] – nav svarīgi, vai Savienība ir izmantojusi savu kompetenci, lai dalībvalstis zaudētu savas prerogatīvas kompetences jomā, kas tika piešķirta ekskluzīvi Savienībai.

11 Šajā sakarā skat. ģenerāladvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumus atzinumā 2/15 (Brīvās tirdzniecības nolīgums ar Singapūru), EU:C:2016:992, konkrēti, 55. un 57. punkts.

12 Šīm kompetencēm ir pievienota kompetence dalībvalstu ekonomikas un nodarbinātības politiku koordinācijas veidu definēšanas jomā, kas ir paredzēta LESD 2. panta 3. punktā un 5. pantā, un kompetence kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā, kura ir paredzēta LESD 2. panta 4. punktā un LES V sadaļā.

13 Faktiski, kā izriet no iepriekš 37. punktā minētā LESD 2. panta 2. punkta otrā un trešā teikuma, šādā gadījumā dalībvalstis savas prerogatīvas attiecīgajā kompetences nozarē zaudē *pakārtoti*, proti, tikai precīzi tiktāl, cik Savienība ir tiešā vai netiešā veidā izmantojusi tai piešķirto kompetenci. Turklāt no šī 2. punkta pēdējā teikuma izriet, ka šāda kompetenču zaudēšana ir *atgriezeniska*. Šajā sakarā skat. ģenerāladvokātes E. Šarpstones secinājumus atzinumā 2/15 (Brīvās tirdzniecības nolīgums ar Singapūru), EU:C:2016:992, 59. punkts.

40. Minētā zaudēšana ir *neatgriezeniska* tādā nozīmē, ka vienīgi formāls Līgumu grozījums var mainīt Savienībai piešķirtās kompetences ekskluzīvo raksturu, atgriežot dalībvalstīm kompetences nozarē, kura ir ekskluzīvā Savienības kompetencē.

41. Valstu kompetenču zaudēšanas Savienības ekskluzīvās kompetences jomās tūlītējs raksturs un neatgriezeniskums turklāt ir cieši saistīti ar Savienībai piešķirtās kompetences ekskluzīvo raksturu, kā to ir atzinusi Tiesa, kas ļauj attiecīgajā jomā dalībvalstu vienpusēju darbību aizstāt ar kopīgu darbību, kura ir balstīta uz vienotiem principiem visā Savienībā, ar mērķi aizsargāt Savienības vispārējās intereses, kuru ietvaros ir jāsaskaņo attiecīgo dalībvalstu intereses [14].

42. Izņēmumiem no Savienībai piešķirtās kompetences konstitucionāli ekskluzīvā rakstura ir jāizriet no pašām primārajām tiesībām. Tādējādi saskaņā ar LESD 2. panta 1. punkta otro teikumu pastāv tikai divi gadījumi, kuros dalībvalstis var veikt likumdošanas funkciju un pieņemt juridiski saistošus aktus Savienības ekskluzīvās kompetences jomā: ja Savienība tās ir pilnvarojusi vai nolūkā īstenot Savienības aktus.

43. Attiecībā konkrēti uz Savienības iespēju pilnvarot dalībvalstis pieņemt normatīvus aktus Savienības ekskluzīvās kompetences jomās LESD 2. panta 1. punktā nav paredzēti ne pilnvarošanas veidi, nedz tās apjoms. Turklāt no Tiesas judikatūras pirms Lisabonas līguma pieņemšanas izriet, ka dalībvalstu normatīvie akti Savienības ekskluzīvās kompetences jomās ir pieļaujami tikai saskaņā ar "īpašu" Savienības pieņemto atļauju [15]. Turklāt, lai šāda atļauja būtu saderīga ar iepriekš minēto kompetenču konstitucionālo konfigurāciju, tai var būt tikai ierobežots raksturs un tā nevar izraisīt pastāvīgas izmaiņas no minētās konfigurācijas izrietošajā kompetenču sadalījumā starp Savienību un dalībvalstīm [16].

44. Šajā ziņā vēl ir jānorāda, ka atbilstoši Savienības ekskluzīvo kompetenču regulējumam Savienības likumdevēja darbības trūkums ekskluzīvās kompetences jomā nekādā ziņā neatdod dalībvalstīm kompetenci un brīvību īstenot vienpusēju rīcību šajā jomā [17]. Arī tad, ja Savienības likumdevējs neveic atbilstošu darbību ekskluzīvās kompetences jomā un ja turklāt kļūst nepieciešams veikt pasākumus, joprojām būs nepieciešama īpaša atļauja, lai dalībvalsts, kas var darboties tikai kā kopīgo interešu pārvaldniece, varētu veikt pasākumus Savienības ekskluzīvās kompetences jomā, pat ja tiem ir tikai konservatīvs un pagaidu raksturs [18].

14 Šajā sakarā skat. atzinumu 1/75 (ESAO vienošanās – Zemo izmaksu standarts), 1975. gada 11. novembris (EU:C:1975:145, 1363. un 1364. lpp.).

15 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1976. gada 15. decembris, *Donckerwolcke* un *Schou* (41/76, EU:C:1976:182, 32. punkts), kā arī spriedumus, 1995. gada 17. oktobris, *Werner* (C-70/94, EU:C:1995:328, 12. punkts), un *Leifer* u.c. (C-83/94, EU:C:1995:329, 12. punkts).

16 Kā piemēru pilnvarojumam, ko Savienība ir piešķīrusi dalībvalstīm jomā, kura ietilpst Savienības ekskluzīvajā kompetencē (jautājumā par jūras bioloģisko resursu saglabāšanu kopējās zivsaimniecības politikas ietvaros, kas ir Savienības ekskluzīvā kompetence saskaņā ar LESD 3. panta 1. punkta d) apakšpunktu), skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1380/2013 (2013. gada 11. decembris) par kopējo zivsaimniecības politiku un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1954/2003 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2371/2002 un (EK) Nr. 639/2004 un Padomes Lēmumu 2004/585/EK (OV 2013, L 354, 22. lpp.), 5. panta 2. punktu.

17 Šajā sakarā skat. spriedumu, 1981. gada 5. maijs, Komisija/Apvienotā Karaliste (804/79, EU:C:1981:93, 20. punkts).

18 Šajā sakarā skat. spriedumu, 1981. gada 5. maijs, Komisija/Apvienotā Karaliste (804/79, EU:C:1981:93, 30. punkts). Ir skaidrs, ka gadījumā, kad ir nepieciešams pieņemt pasākumu ekskluzīvās kompetences jomā, iespējamā Savienības likumdevēja bezdarbība var radīt problēmas, jo nav citas iestādes, kas būtu kompetenta pieņemt pasākumu. Šī iemesla dēļ Savienības kompetences ekskluzīvajam raksturam ir jābūt ierobežotam ar to, kas ir nepieciešams Savienības mērķu sasniegšanai.

45. Lai gan Lisabonas līgumā formalizētā sistēma rada precīzu kompetenču iedalījumu kategorijās, praksē var nebūt viegli precīzi noteikt konkrētas robežas starp Savienības kompetences jomām un dalībvalstīm atstātajām kompetences jomām, it īpaši situācijās, kad minētās kompetences jomas savstarpēji saskaras. Šie apsvērumi šķiet īpaši piemēroti, kā turklāt izriet no Tiesas judikatūras, ekonomiskās un monetārās savienības jomā [19], kuru, kā man jau ir bijusi iespēja norādīt, pārvalda tās patiesais institucionālais līdzsvars [20].

46. Turklāt, kā tas ir zināms federālo sistēmu zinātniekiem, daudzlīmeņu pārvaldes sistēmās, īstenojot dažādiem valdības līmeņiem deleģētās kompetences, bieži notiek savstarpējā saskarsme [iejaukšanās] vai kompetenču pārklāšanās, pat tad, ja pastāv skaidri izteikta kompetenču nošķiršana starp federālo valsti un citām valsts vienībām pēc tā dēvētā "duālā federālisma" shēmām, izmantojot konstitucionālus katalogus, kuros analītiskā veidā ir nošķirtas federālās valsts kompetences un pārējo valsts vienību kompetences.

47. Savienības tiesību sistēmā šādās situācijās galvenā problēma ir atrast veidus, kā koordinēt Savienības (ekskluzīvās) kompetences jomu un dalībvalstīm atstāto kompetenču īstenošanu. Šādās situācijās ir jālīdzsvaro divas atšķirīgas vajadzības: pirmkārt, vajadzību novērst, ka, īstenojot valstu kompetences, notiek iejaukšanās Savienības tiesībās, kas apdraud to efektivitāti, un, otrkārt, vajadzību garantēt dalībvalstīm zināmu rīcības brīvību, regulējot gadījumus, kuri neietilpst Savienībai deleģētajās kompetencēs.

48. Šāda līdzsvarošana varēs notikt, vienmēr ievērojot Līgumus un attiecīgās lomas, kuras ir piešķirtas katram dalībniekam, ar paņēmieniem, kas atšķiras atkarībā no to Savienības tiesībās paredzēto juridisko pozīciju rakstura un tipoloģijas, ar kurām saskaras valstu kompetenču īstenošana. Tomēr minētajā līdzsvarošanā ir jāvadās pēc Tiesas judikatūrā izteiktā principa, saskaņā ar kuru, "lai gan [..] Savienības tiesības neietekmē dalībvalstu kompetenci [..], tomēr, īstenojot šo kompetenci, dalībvalstīm ir jāievēro Savienības tiesības" [21].

C. Savienības kompetenču apjoms monetārās politikas jomā

49. Prejudiciālie jautājumi, kurus Tiesai uzdeva iesniedzējtiesa, it īpaši pirmais un otrais jautājums, paredz precizēt Savienības ekskluzīvās kompetences apjomu monetārās politikas jomā. Konkrēti, šie jautājumi prasa noteikt, vai un – apstiprinošas atbildes gadījumā – ciktāl Savienības ekskluzīvajā kompetencē monetārās politikas jomā ietilpst ar euro saistītu monetāro tiesību normu pieņemšana, kas nozīmē, ka, piemērojot iepriekš 37.–44. punktā minētos principus, būtu jāizslēdz jebkāda dalībvalstu normatīva iejaukšanās šajā jomā, ja vien Savienība to nav īpaši atļāvusi.

50. Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu Savienībai ir ekskluzīva kompetence monetārās politikas jomā attiecībā uz dalībvalstīm, kuru valūta ir euro [22].

51. Savienībai piešķirtās kompetences monetārās politikas jomā ietilpst saskaņā ar LES 3. panta 4. punktu izveidotajā ekonomiskajā un monetārajā savienībā, kuras valūta ir euro.

19 Faktiski ekonomiskās un monetārās savienības ietvaros Tiesa ir vairākkārt norādījusi, ka monetārās politikas pasākumi, kuri ietilpst Savienības ekskluzīvajā kompetencē, var radīt netiešu ietekmi, kas var tikt meklēta arī ekonomikas politikas ietvaros, kura paliek dalībvalstu kompetencē, un otrādi (skat. spriedumus, 2012. gada 27. novembris, *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 56. punkts); 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 52. punkts), un 2018. gada 11. decembris, *Weiss* u.c. (C-493/17, EU:C:2018:1000, 60.–67. punkts)).

20 Skat. manus nesenos secinājumus apvienotajās lietās Padome/*K. Chrysostomides* & *Co*. u.c. un *K. Chrysostomides* & *Co*. u.c./Padome u.c. (C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P un C-604/18 P, EU:C:2020:390), 44. punkts. Šajā sakarā skat. arī turpmāk šo secinājumu 151. punktu.

21 Šajā nozīmē skat. tostarp spriedumus, 2010. gada 13. aprīlis, *Bressol* u.c. (C-73/08, EU:C:2010:181, 28. punkts un tajā minētā judikatūra); 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 37. un 38. punkts un tajos minētā judikatūra), un 2018. gada 26. jūnijs, MB (Dzimuma maiņa un vecuma pensija) (C-451/16, EU:C:2018:492, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

22 Spriedumi, 2012. gada 27. novembris, *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 50. punkts), kā arī 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 35. punkts).

52. Minētās kompetences ir atzītas LESD Trešās daļas VIII sadaļā (LESD 119.–144. pants), kas attiecas uz ekonomikas politiku un monetāro politiku, konkrētāk, šīs sadaļas 2. nodaļā (LESD 127.–133. pants), kura konkrēti attiecas uz monetāro politiku.

53. Šajā ziņā ir jānorāda, ka Tiesai jau ir bijusi iespēja konstatēt, ka Līgumā par Eiropas Savienības darbību nav sniegta precīza monetārās politikas definīcija, bet vienlaikus ir definēti šīs politikas mērķi un ECBS rīcībā esošie instrumenti tās īstenošanai [23].

54. Kā norādījusi Tiesa, saskaņā ar LESD 282. panta 1. punktu ECB un dalībvalstu, kuru valūta ir euro, centrālajām bankām, kas kopā veido Eurosistēmu, ir kompetence īstenot Savienības monetāro politiku. Saskaņā ar LESD 282. panta 4. punktu ECB pieņem pasākumus, kuri ir vajadzīgi, lai veiktu tās uzdevumus saskaņā ar LESD 127.–133. un 138. pantu, kā arī saskaņā ar ECBS un ECB Statūtos izklāstītajiem nosacījumiem [24].

55. Turklāt Tiesa ir norādījusi, ka, lai noteiktu, vai kāds pasākums ietilpst monetārajā politikā, galvenokārt ir jāatsaucas uz šī pasākuma mērķiem, un ka būtiski ir arī līdzekļi, kas šajā pasākumā tiek izmantoti minēto mērķu sasniegšanai [25].

56. Šādā kontekstā ir jāprecizē Savienības ekskluzīvās kompetences monetārās politikas jomā apjoms.

57. Šajā ziņā es uzskatu, ka no atbilstošo Līgumu tiesību normu gramatiskās, sistēmiskās un teleoloģiskās analīzes izriet, ka monetārās politikas jēdziens (vācu valodā *Währungspolitik*), kas saskaņā ar LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu ir nodots Savienības ekskluzīvajā kompetencē attiecībā uz tām dalībvalstīm, kuru valūta ir euro, ir jāsaprot tādā nozīmē, ka tas neaprobežojas ar monetārās politikas definēšanu un izpildi operatīvā nozīmē (monetārā politika "šaurā izpratnē", vācu valodā *Geldpolitik*) LESD 127. panta 2. punkta pirmajā ievilkumā norādītajā izpratnē. Tā ir jāsaprot plašā nozīmē tādējādi, ka tā ietver arī normatīvo dimensiju, kura attiecas uz vienoto valūtu un kurā ir iekļautas monetāro tiesību normas [26].

58. Šajā ziņā vispirms ir jāņem vērā LESD 119. pants, kas ir tiesību norma, kura uzsāk VIII sadaļu par ekonomikas un monetāro politiku un tāpēc pilda būtisku sistēmisku funkciju. No šīs tiesību normas struktūras izriet, ka 1. punktā vispārējos terminos ir izklāstīti kritēriji, kuri ir jāievēro dalībvalstu un Savienības darbībā ekonomikas politikas jomā (kas ir aprakstīta turpmāk 1. nodaļā), savukārt 2. punkts attiecas uz dalībvalstu un Savienības darbību monetārās politikas jomā (*Währungspolitik*), kas ir aprakstīta turpmāk 2. nodaļā.

59. Saskaņā ar LESD 119. panta 2. punktu dalībvalstu un Savienības darbība ietver vienotu valūtu – euro, kā arī vienotas monetārās politikas un vienotas valūtas maiņas kursa politikas noteikšanu un veidošanu [27]. Tātad no šīs tiesību normas izriet, ka minētā darbība ietver trīs elementus: vienotu valūtu (euro), vienotas monetārās politikas (kura ir jāsaprot operatīvā izpratnē kā *Geldpolitik*) noteikšanu un veidošanu, kā arī vienotas valūtas maiņas kursa politikas noteikšanu un veidošanu.

23 Spriedumi, 2012. gada 27. novembris, *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 53. punkts); 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 42. punkts), un 2018. gada 11. decembris, *Weiss* u.c. (C-493/17, EU:C:2018:1000, 50. punkts).

24 Spriedumi, 2012. gada 27. novembris, *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 49. punkts), kā arī 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 36. punkts), un 2018. gada 11. decembris, *Weiss* u.c. (C-493/17, EU:C:2018:1000, 48. punkts).

25 Spriedumi, 2012. gada 27. novembris, *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 53. un 55. punkts), kā arī 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 46. punkts), un 2018. gada 11. decembris, *Weiss* u.c. (C-493/17, EU:C:2018:1000, 53. punkts).

26 Divu atšķirīgu jēdzienu esamību Līgumos attiecībā uz vienu un to pašu monetārās politikas jēdzienu ("*monetary policy*" angļu valodā, "*politique monétaire*" franču valodā), viens "plašā izpratnē", kas ietver citu "šaurā izpratnē", apstiprina fakts, ka vācu valodas versijā šie divi jēdzieni ir apzīmēti ar atšķirīgiem terminiem, proti, "*Währungspolitik*" un "*Geldpolitik*".

27 Spriedumi, 2012. gada 27. novembris, *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 48. punkts); 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 34. punkts), un 2018. gada 11. decembris, *Weiss* u.c. (C-493/17, EU:C:2018:1000, 46. punkts).

60. Manuprāt, no šīs tiesību normas izriet, ka minētās VIII sadaļas 2. nodaļā iekļautās Savienības kompetences monetārās politikas jomā nevar saprast šaurā nozīmē kā tādas, kas aprobežojas tikai ar monetārās politikas noteikšanu un veidošanu operatīvā ziņā (*Geldpolitik*), bet ir jāsaprot, ka tās ietver arī ekskluzīvu kompetenci attiecībā uz vienoto valūtu, proti, euro (un attiecībā uz valūtas maiņas politiku). Turklāt LESD 119. panta 2. punktā ietvertā atsauce uz valūtas unikalitāti nozīmē, ka Savienībai tiek piešķirta ekskluzīva kompetence, kurai, lai varētu garantēt šo unikalitāti, ir jāietver pilnvaras regulēt šo valūtu reglamentējošos aspektus un tādējādi tajā ir jābūt iekļautām monetārajām tiesībām.

61. Turklāt šādu interpretāciju apstiprina tiesību normas, kuras ir iekļautas VIII sadaļas 2. nodaļā, kas attiecas uz monetāro politiku, un atbilstoši kurām saskaņā ar LESD 2. panta 6. punktu ir jānosaka Savienības ekskluzīvo kompetenču monetārajā politikā (*Währungspolitik*) apjoms.

62. Faktiski šajā nodaļā ir ietverts, pirmkārt, LESD 128. pants, kura 1. punktā ir paredzēta euro banknošu emisija Savienībā, kā arī to likumīga maksāšanas līdzekļa statuss, un 2. punktā ir paredzēta metāla monētu kalšana.

63. Otrkārt, minētajā nodaļā ir ietverts LESD 133. pants, kas tieši pilnvaro Savienības likumdevēju pieņemt leģislatīva rakstura pasākumus, kuri ir nepieciešami euro kā vienotās valūtas izmantošanai [28].

64. Šādu tiesību normu esamība minētajā nodaļā un tajās paredzēto kompetenču iekļaušana Savienībai piešķirtajā ekskluzīvajā kompetencē monetārās politikas jomā turklāt ir nepieciešama, lai garantētu vienotās valūtas – euro – unikalitāti.

65. Faktiski kompetence emitēt un atļaut euro banknošu emisiju un regulēt euro metāla monētu kalšanu, kompetence definēt likumīga maksāšanas līdzekļa statusu un kompetence pieņemt pasākumus, kas nepieciešami šīs valūtas izmantošanai, veido vienotās valūtas – euro – unikālā rakstura pamatu, un arī priekšnosacījumu vienotas monetārās politikas īstenošanai.

66. Ja Savienībai nebūtu ekskluzīvas kompetences attiecībā uz šiem aspektiem, katra eurozonas dalībvalsts varētu izmantot atšķirīgu pieeju vienotajai valūtai, un tas acīmredzami varētu apšaubīt euro kā ekonomiskās un monetārās savienības valūtas unikalitāti, riskējot arī apdraudēt ECBS īstenotās operatīvas monetārās politikas efektivitāti un šajā nolūkā pieņemtos pasākumus.

67. Atbilstoši tam, kas jau minēts iepriekš 41. punktā, ekskluzīvas kompetences piešķiršana Savienībai attiecībā uz šiem vienotās valūtas aspektiem atspoguļo nepieciešamību noteikt šajā jomā vienotus principus visām dalībvalstīm, kuru valūta ir euro, lai aizsargātu ekonomiskās un monetārās savienības vispārējās intereses un euro kā vienotu valūtu. Vienotas valūtas ieviešana eurozonas dalībvalstīs un tās pareiza funkcionēšana prezumē totālu, pilnīgu un ekskluzīvu to monetārās suverenitātes nodošanu Savienībai tās izveidotās ekonomiskās un monetārās savienības ietvaros.

68. Tādēļ ir jāatzīst, ka LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzētajā Savienības ekskluzīvajā kompetencē ietilpst visas kompetences un visas pilnvaras, kuras ir nepieciešamas vienotās valūtas – euro – ieviešanai un pareizai funkcionēšanai.

28 Pamatojoties uz šo tiesību normu, tika pieņemti vairāki tiesiskie regulējumi, tostarp Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1210/2010 (2010. gada 15. decembris) par euro monētu autentiskuma noteikšanu un rīkošanos ar apgrozībai nederīgām euro monētām (OV 2010, L 339, 1. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 651/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par euro monētu emisiju (OV 2012, L 201, 135. lpp.); Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 331/2014 (2014. gada 11. marts), ar ko izveido apmaiņas, atbalsta un mācību programmu euro aizsardzībai pret viltošanu (programmu "Perikls 2020") un atceļ Padomes Lēmumus 2001/923/EK, 2001/924/EK, 2006/75/EK, 2006/76/EK, 2006/849/EK un 2006/850/EK (OV 2014, L 103, 1. lpp.).

69. Attiecībā konkrēti uz likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, kā tas tiks sīkāk izklāstīts nākamajā nodaļā, tas atspoguļo vienotās valūtas oficiālo raksturu eurozonā, izslēdzot šī rakstura izmantošanas iespēju citām valūtām. Tātad likumīga maksāšanas līdzekļa statusa definīcija un regulējums ir būtisks elements, lai garantētu euro kā eurozonas dalībvalstu valūtas unikālo raksturu. Faktiski nav nejaušība, ka likumīga maksāšanas līdzekļa statuss, kas ir publisko tiesību un, precīzāk, monetāro tiesību jēdziens [29], ir minēts Savienības primāro tiesību līmenī LESD 128. panta 1. punkta trešajā teikumā, kura interpretācijai es drīz pievērsīšos.

70. Ņemot vērā iepriekš paustos apsvērumus, manuprāt, ir jāsecina, ka LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzētā Savienības ekskluzīvā kompetence attiecībā uz monetāro politiku dalībvalstīs, kuru valūta ir euro, ir jāsaprot tādējādi, ka tā ietver visas kompetences un pilnvaras, kuras ir nepieciešamas vienotās valūtas – euro – ieviešanai un pareizai funkcionēšanai, ieskaitot ar šo vienoto valūtu saistīto normatīvo dimensiju, kura ietver šīs vienotās valūtas statūtu un likumīga maksāšanas līdzekļa statusa definēšanu un regulējumu.

71. Ņemot vērā iepriekš minēto un atbilstoši maniem 45.–48. punktā izklāstītajiem apsvērumiem, kad Savienība izmanto minēto kompetenci, ir obligāti jāņem vērā nepieciešamība atrast taisnīgu līdzsvaru ar dalībvalstīm atstāto kompetenču – kuru skaitā šajā kontekstā var būt svarīgas kompetences civiltiesību jautājumos attiecībā uz saistību izpildi, kompetences valsts pārvaldes iestāžu organizācijas un darbības jomā, kā arī kompetences nodokļu un krimināltiesību jomā – izmantošanu.

D. Par likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu

72. Pēc tam, kad ir noskaidrots, ka Savienības ekskluzīvā kompetence monetārās politikas jomā ietver ar vienoto valūtu saistīto normatīvo dimensiju, kura ietver šīs vienotās valūtas statūtu un likumīga maksāšanas līdzekļa statusa definēšanu un regulējumu, lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, kļūst nepieciešams noteikt jēdziena "likumīga maksāšanas līdzekļa statuss" (konkrēti, euro likumīga maksāšanas līdzekļa statuss) apjomu Savienības tiesībās.

73. Šajā saistībā es uzskatu, ka vispirms tomēr ir jāsniedz daži ievada apsvērumi par vienoto valūtu.

1. Ievada apsvērumi par vienoto valūtu

74. Kā jau minēts, saskaņā ar LES 3. panta 4. punktu euro ir ar Savienību izveidotās ekonomiskas un monetārās savienības valūta. Vairākās Līgumu normās, tostarp LESD 119. panta 2. punktā un 133. pantā [30], euro ir kvalificēts kā "vienota valūta". Turklāt LESD 282. panta 3. punkta otrajā teikumā ir minēts euro kā tāds.

75. Savienības likumdevējs – tāpat kā daudzi citi, ja ne visi valstu likumdevēji, – nesniedz valūtas jēdziena definīciju [31].

29 Šajā sakarā skat. eurozonas valstu Finanšu ministriju un centrālo banku pārstāvju ziņojumu, kas minēts Ieteikuma 2010/191/ES 4. apsvērumā (*Report of the Euro Legal Tender Expert Group (ELTEG) on the definition, scope and effects of legal tender of euro banknotes and coins*), konkrēti, 2.1.1.(a) punkts, 3. lpp.

30 Skat. arī Līgumu preambulu un LESD 140. panta 3. punktu.

31 Jau tikai no terminoloģijas viedokļa termins "*moneta*" ["naudas vienība"] (franču valodā "*monnaie*") var radīt neskaidrības, jo citās valodās to var tulkot ar dažādiem terminiem, proti, no vienas puses, "valūtas" nozīmē, t.i., konkrētas valsts vai monetārās savienības oficiāla naudas vienība (angļu valodā "*currency*", vācu valodā "*Währung*"; šie termini atbilst terminam valūta, kas Līgumā ir izmantots, lai apzīmētu euro). No otras puses, termins "naudas vienība" var tikt tulkots tādā izpratnē, kas tiek lietota ikdienas valodā, ar vispārīgāku nozīmi "nauda" (angļu valodā "*money*", vācu valodā "*Geld*"). Praksē abas termina "naudas vienība" nozīmes ir savstarpēji saistītas (skat. H. Siekmann, no: R. Freitag un S. Omlor, *The Euro as a legal Tender – A comparative Approach to a Uniform Concept*, 2020, 8. un 9. lpp.).

76. Savienības materiāltiesiskajās tiesībās jēdziens, kas šķiet vistuvāk valūtas konceptam, ir jēdziens "*fondi*" ["naudas līdzekļi" direktīvas latviešu valodas tekstā], kas ir paredzēts Direktīvā (ES) 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem [32]. Šajā direktīvā saskaņotā tiesiskā regulējuma maksājumu pakalpojumu jomā priekšmets ir "naudas līdzekļu" nodošana, jēdziens, kuram šajā direktīvā nav sniegta precīza juridiska definīcija. Tomēr minētās direktīvas 4. panta 25. punktā ir uzskaitīti "naudas līdzekļi", kuri var būt maksājumu pakalpojumu priekšmets, norādot, ka tie ir "banknotes un monētas, bezskaidra nauda vai elektroniskā nauda, kā definēts [Direktīvā] 2009/110/EK" [33].

77. Ekonomikas teorijā parasti tiek izmantota valūtas – kas ir saprotama plašākā nozīmē kā "*money*" vai "*Geld*" [34] – funkcionāla rakstura definīcija saskaņā ar koncepciju, kuras pirmsākumi ir meklējami jau Aristoteļa laikos [35] un kura uzsver trīs tās veiktās funkcijas, proti: i) norēķinu vienības funkcija; ii) maksāšanas (vai apmaiņas) līdzekļa funkcija un iii) vērtību uzkrāšanas funkcija.

78. No juridiskā viedokļa šķiet, ka minētā ekonomikas definīcija ir jāpapildina ar elementiem, kuri izriet no valūtas valstiskas definīcijas [36], tādā nozīmē, ka valūta ir valsts radīta vai, euro gadījumā, ekonomiskās un monetārās savienības radīta un ka tās pastāvēšanu var saprast tikai noteiktas tiesību sistēmas ietvaros.

79. No vēsturiskā viedokļa, valūtas raksturs ir attīstījies laika gaitā [37]. Šobrīd modernās ekonomikas, ieskaitot ekonomisko un monetāro savienību, pamatojas uz "fiduciāro naudas vienību", proti, kurai ir atzīts likumīga maksāšanas līdzekļa statuss un kuru emitē centrālā banka, bet kuru nevar konvertēt, piemēram, fiksētā zelta daudzumā [38].

80. Kā tas turklāt izriet no iepriekš minētā naudas līdzekļu [*fondi*] jēdziena, valūta – kas ekonomiskajā un monetārajā savienībā ir vienotā valūta euro – kā tāda pastāv gan fiziskā formā, kas izpaužas banknotēs un metāla monētās (proti, skaidra nauda), gan bezskaidrā vai elektroniskajā formā (kas izpaužas, piemēram, bankas konta atlikuma bilancē). Valūta un tātad – eurozonā – euro pastāv un cirkulē ekonomiskajā dzīvē vairākās formās.

81. Protams, vēsturiski vissvarīgākā valūtas forma ir fiziska forma skaidrā naudā (banknotes un metāla monētas), kas ir valsts monetārās suverenitātes maksimāla izpausme. Skaidrai naudai, kā to liecina jaunākie dati, joprojām ir nozīmīga loma ekonomikā eurozonā kopumā. Nesenais ECB publicētais pētījums [39] faktiski parāda, ka Savienībā skaidra nauda skaitliskā izteiksmē veido aptuveni 79 % no eiropiešu ikdienas maksājumiem un apmēram 54 % no vērtības. Tas it īpaši attiecas uz nelieliem maksājumiem, jo tikai 10 % no analizētiem skaidras naudas darījumiem attiecās uz precēm vai pakalpojumiem, kuru vērtība pārsniedz 100 EUR. Turklāt šis pētījums parāda ļoti atšķirīgus ieradumus un preferences dažādās dalībvalstīs.

32 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2366 (2015. gada 25. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK (OV 2015, L 337, 35. lpp.).

33 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/110/EK (2009. gada 16. septembris) par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību, par grozījumiem Direktīvā 2005/60/EK un Direktīvā 2006/48/EK un par Direktīvas 2000/46/EK atcelšanu (OV 2009, L 267, 7. lpp.). Skat. konkrēti 2. panta 2. punktu.

34 Skat. iepriekš 31. zemsvītras piezīmi.

35 Skat. *Etica Nicomachea*, V grāmata, 5. nodaļa, ko viduslaikos pārņēma Akvīnas Toms darbā *Somma Teologica* (II-II, 78. arguments, 1.7. pants).

36 Parasti piedēvēta G. F. Knapp, *Staatliche Theorie des Geldes* (1905). Tomēr šajā saistībā skat. H. Siekmann, *Restricting the use of cash in the European Monetary Union: Legal Aspects*, no: F. Rövenkamp, M. Bälz un H. G. Hilpert, "Cash in East Asia" (2017), 157. un nākamās lpp., kur ir minētas vairākas citas atsauces uz doktrīnu. Par naudas vienības jēdzienu un par dažādām juridiskām teorijām par naudas vienību skat. arī 1. nodaļu no C. Proctor, *Mann on the legal aspect of money*, 6. izdevums (2005).

37 Sākotnēji naudas vienība bija tā dēvētā "nauda-prece", proti, priekšmets, kas tika izgatavots no materiāla, kuram bija tirgus vērtība, piemēram, zelta monētas; vēlāk naudas vienība kļuva par "reprezentatīvu naudu", proti, naudas vienības bija banknotes, kuras varēja apmainīt pret zināmu zelta vai sudraba daudzumu. Šajā ziņā ātram pārskatam skat. ECB skaidrojošo dokumentu "Cos'è la moneta" ["Kas ir nauda"] (https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/what_is_money.it.html).

38 Pašai fiduciārai naudas vienībai nav savas vērtības, papīram, ko izmanto banknotēm, principā nav vērtības, bet to akceptē apmaiņā pret precēm un pakalpojumiem, jo izmantotāji uzticas, ka centrālā banka laika gaitā uzturēs stabilu naudas vienības vērtību. Ja centrālā banka nepildīs šo pienākumu, fiduciāra naudas vienība zaudēs vispārēju akceptēšanu kā apmaiņas līdzeklis un jebkādu nozīmi kā vērtību rezerve.

39 Skat. Henk Esselink un Lola Hernández, *The use of cash by households in the euro area, Occasional Paper Series of the ECB*, Nr. 201, 2017. gada novembris (var lejupielādēt šeit: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op201.en.pdf), 18. un nākamās lpp.

82. Lai arī skaidrai naudai, kā tas skaidri izriet no iepriekš minētā pētījuma un kā tiesas sēdē to turklāt apstiprināja pati ECB, joprojām ir liela nozīme eurozonas iekšējā ekonomikā un tāpēc sabiedrības bez skaidras naudas (*cashless society*) ienākšana nešķiet, kā daži apgalvo, nenovēršama, vismaz Eiropā, tomēr ir fakts, ka ekonomikas modernizācijas process un, pavisam nesen, tehnoloģiju attīstība ir ļāvuši izveidot citas nefiziskas naudas vienības formas, kuras laika gaitā iegūst arvien lielāku nozīmi [40], un tiek paredzēts, ka tā joprojām palielināsies [41]. Tehnoloģiskās inovācijas pēdējos gados ir kļuvušas tik straujas un graujošas, ka tās potenciāli spēj radikāli pārveidot finanšu sektoru, pat apdraudot monetārās suverenitātes (valstu vai Eiropas Savienības eurozonas) [42]. Šajā kontekstā nav pārsteidzoši, ka, tāpat kā citās lielākajās pasaules ekonomikās [43], arī Savienības līmenī ir sākusies diskusija par iespēju ieviest digitālo valūtu (*Central Bank Digital Currency*) [44], kurai ir potenciāli ļoti būtiska ietekme gan uz Eiropas monetāro un finanšu sistēmu, gan uz euro starptautisko lomu [45].

83. Katrā ziņā valūta, kas eurozonā ir vienotā valūta euro, jebkurā formā (fiziskā, materializētā skaidrā naudā vai nefiziskā formā) pastāv un visās savās formās var veikt iepriekš minētās trīs funkcijas, starp kurām konkrēti šajā lietā ir būtiska maksāšanas līdzekļa funkcija [46].

84. Tātad, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus un īpašu uzmanību pievēršot šai pēdējai funkcijai, ir jāanalizē, kā Savienība ir izmantojusi savu iepriekšējā nodaļā minēto ekskluzīvo kompetenci attiecībā uz vienoto valūtu, it īpaši attiecībā uz likumīga maksāšanas līdzekļa statusa noteikšanu.

2. Kā Savienība izmanto savu ekskluzīvo kompetenci likumīga maksāšanas līdzekļa jomā

85. Izmantojot savu ekskluzīvo kompetenci, Savienības likumdevējs ir regulējis dažus vienotās valūtas juridiskos aspektus, bet nav pieņēmis šajā saistībā visaptverošu un izsmeļošu tiesisko regulējumu.

86. Runājot konkrēti par likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, to regulējošās Savienības tiesību normas primāro tiesību līmenī ir LESD 128. panta 1. punkta trešais teikums, kas ir pārņemts ECBS un ECB Statūtu 16. panta pirmās daļas trešajā teikumā, un – atvasināto tiesību līmenī – Regula Nr. 974/98, it īpaši tās 10. un 11. pants.

40 2017. gada novembrī noguldījumi monetārajās finanšu iestādēs (MFI) eurozonā sasniedza 17,5 tūkstošus miljardu EUR salīdzinājumā ar aptuveni 1100 miljardiem EUR apgrozībā esošajā skaidrā naudā (šajā sakarā skat. Īva Merša [*Yves Mersch*], ECB izpildu komitejas locekļa, lekciju *Virtual or virtueless? The evolution of money in the digital age*, ko var lejupielādēt šajā adresē: https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2018/html/ecb.sp180208.en.html).

41 Šajā sakarā starp vairākiem pētījumiem skat. Starptautiskā Valūtas fonda publicēto *T. Adrian* un *T. Mancini-Griffoli* pētījumu *The rise of Digital Money*, Fintech Notes, Notes 19/01, 2019. gada jūlijs, ko var lejupielādēt šajā adresē: https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2019/07/12/The-Rise-of-Digital-Money-47097; kurā ir ietvertas vairākas citas atsauces.

42 Šajā sakarā kā piemēru skat. Francijas Republikas un Vācijas Federatīvās Republikas 2019. gada 13. septembra kopīgu paziņojumu par *Libra* – kriptovalūtas [*cripto-valuta*] projektu, ko uzsācis *Facebook* kopā ar citu uzņēmumu un nevalstisko organizāciju konsorciju.

43 No jaunākām preses ziņām izriet, ka, no vienas puses, Ķīnas Tautas Republika vairākās pilsētās ir uzsākusi īstenot izmēģinājuma programmu digitālās valūtas (*Central Bank Digital Currency* [turpmāk tekstā – "*CBDC*"]) ieviešanai, kas ir jau diezgan attīstītā stadijā, un ka, no otras puses, arī šī projekta ietekmē Amerikas Savienotajās Valstīs ir ievērojami paātrinājusies diskusija par digitāla dolāra ieviešanu (Amerikas Savienoto Valstu Senāts par šo jautājumu rīkoja uzklausīšanu 2020. gada 22. jūlijā; skat. https://www.banking.senate.gov/hearings/us-china-winning-the-economic-competition). Neapšaubāmi šim jautājumam ir ļoti svarīga un jutīga ģeopolitiskā ietekme. Par *CBDC* ieviešanas potenciāli graujošo ietekmi uz monetāru sistēmu skat. tostarp neseno (2020. gada jūnija) pētījumu, kuru publicēja *Federal Reserve Bank of Philadelphia*, "Central Bank Digital Currency: Central Banking for all", ko var lejupielādēt šajā adresē: https://www.philadelphiafed.org/-/media/research-and-data/publications/working-papers/2020/wp20–19.pdf.

44 Šī diskusija notika *ECOFIN* padomē 2019. gada decembrī (šajā sakarā skat. šai sanāksmei sagatavoto ECB paziņojumu "Innovation and its impact on the European retail payment landscape", ko var lejupielādēt šajā adresē: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.other191204~f6a84c14a7.en.pdf). Šajā sakarā skat. arī Īva Merša, ECB izpildu komitejas locekļa, runu "An ECB digital currency – a flight of fancy?", ko var lejupielādēt vietnē https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200511~01209cb324.en.html.

45 Šajā sakarā skat. Komisijas Paziņojumu (2018. gada 5. decembris) "Towards a stronger international role of the euro" ["Ceļā uz spēcīgāku euro starptautisko nozīmi"], COM(2018) 796 *final*.

46 Naudas parādu var likumīgi dzēst, gan izmantojot vienotu valūtu, kas izpaužas fiziskā formā (tātad skaidrā naudā), gan izmantojot vienotu valūtu, kura izpaužas nefiziskā formā (tātad, piemēram, pārskaitot nefiziskas valūtas vienības ar bankas pārskaitījumu).

87. Minētās tiesību normas attiecas uz banknošu un metāla monētu emisiju un likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, bet nesniedz precīzu likumīga maksāšanas līdzekļa juridiskā jēdziena definīciju. Šis trūkums nav nejaušs, ņemot vērā jautājuma jutīgumu un atšķirīgas pieejas, kas pastāv dažādu iesaistīto dalībvalstu līmenī [47].

88. Ņemot vērā iepriekš 59.–70. punktā izklāstītos apsvērumus, manuprāt, likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziens ir monetāro tiesību jēdziens, kas pieder pie Savienības tiesībām un kas kā tāds visā Savienībā ir jāinterpretē autonomi un vienveidīgi [48].

89. Šajā saistībā ir jānorāda, ka pat tad, ja Savienības likumdevējs nav sniedzis precīzu likumīga maksāšanas līdzekļa jēdziena definīciju, tas jebkurā laikā var to izdarīt, normatīvā veidā precīzi definējot precīzu nozīmi, kas ir piešķirama šim jēdzienam.

90. Turklāt ir lietderīgi atkal atgādināt: tā kā šī jēdziena apjoma noteikšana ir ekskluzīvā Savienības tiesību kompetencē, savukārt ir izslēgts, ka dalībvalstis – kas, kā minēts iepriekš 38.–44. punktā, šajā saistībā ir zaudējušas visas prerogatīvas – varētu pieņemt normatīvus noteikumus, kuri, ņemot vērā to mērķi un saturu, regulē likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, pat Savienības likumdevēja darbības trūkuma gadījumā. Dalībvalstīm, kuru valūta ir euro, vairs nav nekādas kompetences noteikt likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu.

91. Attiecībā konkrēti uz tiesību normu, kas piešķir likumīga maksāšanas līdzekļa statusam primāro tiesību jēdziena nozīmi, proti, LESD 128. panta 1. punktu, tā pirmajos divos teikumos ir paredzēts, ka ECB ir ekskluzīvas tiesības atļaut emitēt euro banknotes Savienībā un ka ECB un valstu centrālās bankas var emitēt šīs naudaszīmes [49]. Minētā 1. punkta trešajā teikumā ir paredzēts, ka ECB un valstu centrālo banku emitētās banknotes ir vienīgās naudaszīmes, kam Savienībā ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss.

92. Šai tiesību normai, kurā ir burtiski pārņemts EKL 106. pants, kaut arī precīzi nedefinējot likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu, ir fundamentāla nozīme.

93. Pirmkārt, tā izpauž suverēno varu – ko dalībvalstis, kuru valūta ir euro, ekskluzīvā veidā piešķīra Savienībai – definēt, kādam aktīvam vai instrumentam (materiālam vai nemateriālam) ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss eurozonā.

94. Otrkārt, tā būtībā pilda garantijas funkciju. Kā to pamatoti ir norādījusi Vācijas Federatīvā Republika, šīs normas mērķis ir radīt ECB un valstu centrālo banku "monopolu" banknošu, kurām ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss, emisijā, konstitucionālā līmenī aizliedzot jebkādiem citiem – gan publisko, gan privāto tiesību – subjektiem, radīt banknotes vai citas paralēlas naudas vienības formas ar likumīga maksāšanas līdzekļa statusu [50].

95. Treškārt, minētā tiesību norma konstitucionālo tiesību līmenī garantē pašu euro denominācijas banknošu pastāvēšanu, kas liek uzskatīt, ka to pilnīgs aizliegums būtu pretrunā Savienības tiesībām.

47 Šajā sakarā skat. darba grupā, kurā ietilpa eurozonas valstu Finanšu ministriju un centrālo banku pārstāvji, notikušās diskusijas, kas minētas Ieteikuma 2010/191/ES 4. apsvērumā (skat. iepriekš 29. zemsvītras piezīmē minēto ziņojumu). No šī ziņojuma izriet, ka valstu eksperti uzskatīja, ka likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziens valstu tiesībās ir vispārpieņemts koncepts, bet dažādās dalībvalstīs pastāv atšķirības juridiskajās tradīcijās un patērētāju ieradumos. Šajā sakarā skat. B. Angel un A. Margerit, *Quelle est la portée du cours légal de l'euro?*, no: *Revue du Marché commun et de l'Union européenne*, Nr. 532/2009, konkrēti, 589. un 590. lpp.

48 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2011. gada 4. oktobris, *Football Association Premier League* u.c. (C-403/08 un C-429/08, EU:C:2011:631, 154. punkts).

49 Šajā sakarā skat. ECB Lēmumu 2011/67/ES (2010. gada 13. decembris) par euro banknošu emisiju (pārstrādāta versija) (OV 2011, L 35, 26. lpp.).

50 Raugoties no vēsturiskā viedokļa, tā veica arī funkciju konstitucionālā līmenī garantēt dalībvalstu nacionālo valūtu pilnīgu aizstāšanu ar euro dalībvalstīs, kuras pieņēma euro kā vienoto valūtu.

96. Ņemot vērā iepriekš minēto, manuprāt, tomēr nedz no LESD 128. panta 1. punkta, nedz no kādas citas Savienības tiesību normas nekādi neizriet, ka Savienības konstitucionālais likumdevējs būtu domājis izslēgt Savienības iespēju piešķirt, paralēli euro banknotēm (un metāla monētām) [51], likumīga maksāšanas līdzekļa statusu citām valūtas formām, kurām nav obligāti jābūt fiziskām [52]. Iepriekš minētā Savienības suverēnā vara definēt likumīgu maksāšanas līdzekli faktiski iekļauj varu noteikt, pēc saviem ieskatiem un ievērojot Savienības tiesības, instrumentu vai instrumentus, kuriem eurozonā ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss [53].

97. Šādā kontekstā turklāt ir jānorāda, ka Savienība nav tieši piešķīrusi likumīga maksāšanas līdzekļa statusu citām valūtas formām, kuras nav skaidra nauda, tomēr iekšējā tirgus tiesiskajā regulējumā ir analītiskā veidā regulējusi maksājuma pakalpojumus (iepriekš minētajā Direktīvā (ES) 2015/2366), kā arī elektroniskās naudas emisiju (iepriekš minētajā Direktīvā 2009/110). Šādā kontekstā pati Savienība ir atbalstījusi elektronisko maksāšanas līdzekļu izmantošanu [54]. Minētais analītiskais tiesiskais regulējums, kura mērķis ir nodrošināt maksājumu ar bezskaidru vai elektronisko naudu drošību, veicināja, ņemot vērā minēto maksāšanas līdzekļu drošību un izplatību, skaidras naudas izmantošanas samazināšanos [55].

98. Ņemot vērā iepriekš minēto, ir arī jānorāda, ka, lai gan Savienībai piešķirtā ekskluzīvā kompetence attiecībā uz vienoto valūtu ļauj tai noteikt likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu, kas, kā to varēs labāk redzēt nākamajā nodaļā, attiecas tieši uz valūtas izmantošanu kā naudas parādu maksāšanas līdzekli, minētā ekskluzīvā kompetence nesniedzas tiktāl, lai ietvertu vispārēju kompetenci regulēt naudas maksājumu pienākumu – ne privāttiesisko, ne publisko tiesību – izpildes metodes, kas paliek dalībvalstu ziņā. Šādā kontekstā tātad rodas vajadzība koordinēt – iepriekš 45.–48. un 71. punktā norādītajā izpratnē – Savienības ekskluzīvo kompetenci likumīga maksāšanas līdzekļa definēšanas jomā, ar dalībvalstu kompetenci, it īpaši civiltiesību jomā, attiecībā uz privāttiesiska rakstura naudas parādu dzēšanu, valsts pārvaldes un nodokļu iestāžu organizācijas un darbības jomā, attiecībā uz publiska rakstura naudas maksājumu pienākumu izpildi, kā arī krimināltiesību jomā attiecībā uz savstarpējo saistību starp naudas apriti un noziedzības apkarošanu.

3. Par euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu Savienības tiesībās

99. Lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, ir jānosaka jēdziena "euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statuss" apjoms, pat ja Savienības likumdevējs, īstenojot savu ekskluzīvo kompetenci šajā jomā, nav devis jēdziena "likumīga maksāšanas līdzekļa statuss" definīciju. Tā kā šis ir Savienības tiesību jēdziens, Tiesai ir kompetence, izmantojot interpretāciju, noteikt šī jēdziena apjomu pašreizējā tiesību stāvoklī [56].

51 Šajā ziņā ir jānorāda, ka sekundāro tiesību līmenī likumīga maksāšanas līdzekļa statuss euro metāla monētām ir piešķirts ar Regulas Nr. 974/98 11. pantu. Turklāt metāla monētas ir tieši paredzētas LESD 128. panta 2. punktā.

52 Šajā ziņā ir jāatzīmē, ka no pašas LESD 128. panta 1. punkta trešā teikuma redakcijas ir skaidrs, ka šī tiesību norma paredz, ka ECB vai valstu centrālo banku emitētās euro banknotes ir *vienīgās banknotes* ("*die einzigen Banknoten*"), kurām Savienībā ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss. No šīs tiesību normas neizriet, ka šīs banknotes ir vienīgais instruments, kam Savienībā ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss, kā to turklāt apstiprina likumīga maksāšanas līdzekļa statusa piešķiršana arī metāla monētām.

53 Šāda interpretācija atbilst nepieciešamībai pēc elastīguma, kam ir jāpiemīt Savienības tiesībām, lai pielāgotos prasībām, kuras izriet no tehnoloģiskā progresa radītām izmaiņām, kas, kā minēts iepriekš 82. punktā, ekonomiskajā realitātē ir ārkārtīgi ātras.

54 Skat., piemēram, Direktīvas 2015/236 5. apsvērumu, kā arī Komisijas 2012. gada Zaļo grāmatu "Ceļā uz karšu, interneta un mobilo maksājumu integrētu Eiropas tirgu" (COM(2011) 941, galīgā redakcija).

55 Minētais analītiskais tiesiskais regulējums radīja tādu darījumu drošības līmeni un izmantošanas izplatību, ka tas lika dažiem domāt, ka bezskaidras naudas vienības tagad būtu jāuzskata par likumīgu maksāšanas līdzekli. Skat. tostarp, piemēram, V. De Stasio, "Verso un concetto europeo di moneta legale: valute virtuali, monete complementari e regole di adempimento", no: *Banca borsa titoli di credito*, 2018, konkrēti, 751. lpp.

56 Tiesai vēl nav bijusi iespēja tieši izteikties par šo Savienības tiesību jēdzienu, taču tā to ir netieši minējusi lietās, kas ir saistītas ar preču brīvu apriti (spriedums, 1978. gada 23. novembris, *Thompson* u.c, 7/78, EU:C:1978:209), pievienotās vērtības nodokļa jomā (spriedumi, 1998. gada 14. jūlijs, *First National Bank of Chicago*, C-172/96, EU:C:1998:354, 25. punkts, un 2015. gada 22. oktobris, *Hedqvist*, C-264/14, EU:C:2015:718 25., 44. un turpmākie punkti), un transporta jomā (spriedums, 2018. gada 15. novembris, *Verbraucherzentrale Baden-Württemberg*, C-330/17, EU:C:2018:916).

100. Neraugoties uz precīzas definīcijas trūkumu, Savienības tiesībās ir sniegti daži interpretatīvie elementi, kas ļauj ieskicēt Savienības tiesību jēdziena "euro banknošu un monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statuss" ietvarus. Šie elementi ir: pirmkārt, Komisijas Ieteikums 2010/191/ES un, otrkārt, Regulas Nr. 974/98 19. apsvērums.

101. Runājot par pirmo interpretatīvo elementu, proti, Ieteikumu 2010/191/ES, tas attiecas konkrēti uz euro banknošu un metāla monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa apjomu un sekām. Kā izriet no šī ieteikuma 4. apsvēruma, tas pamatojas uz galvenajiem secinājumiem ziņojumā, ko sagatavojusi Komisijas un ECB paspārnē izveidotā darba grupa, kuras sastāvā ir eurozonas dalībvalstu Finanšu ministriju un valstu centrālo banku pārstāvji.

102. Iesniedzējtiesa savā nolēmumā tieši jautā par šim ieteikumam piešķiramo nozīmi.

103. Šajā ziņā ir jānorāda, ka saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru, pat ja saskaņā ar LESD 288. panta 5. punktu ieteikumi neuzliek saistības un tātad nevar radīt tiesības, uz kurām personas varētu atsaukties valsts tiesā, tie tomēr nav pilnībā bez tiesiskām sekām. Faktiski valsts tiesām ir pienākums ievērot ieteikumus, lai atrisinātu tajās izskatāmās tiesvedības, it īpaši, ja tie izskaidro, kā interpretēt valsts tiesību normas, kas pieņemtas ar mērķi nodrošināt to ieviešanu vai, ja to mērķis ir papildināt saistošas Savienības tiesību normas [57].

104. Tiesa atzina arī, ka tad, ja dokumentu, kā tas ir Ieteikuma 2010/191/ES gadījumā, ir izstrādājusi valstu ekspertu un Komisijas dienestu grupa, šis dokuments var sniegt lietderīgas norādes Savienības tiesību normu interpretācijai un tādējādi veicināt to vienveidīgas piemērošanas nodrošināšanu [58].

105. Tātad Ieteikums 2010/191/ES ir svarīgs interpretatīvs elements, nosakot euro banknošu un monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziena saturu Savienības tiesībās, un tas tā ir vēl jo vairāk tāpēc, ka šis jēdziens ir balstīts uz eurozonas dalībvalstu pārstāvju darba grupas sagatavoto ziņojumu.

106. Saskaņā ar euro banknošu un monētu kā likumīga maksāšanas līdzekļa kopējo definīciju minētā ieteikuma 1. punktā, ja pastāv maksāšanas pienākums, tad euro banknošu un monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statuss ietver trīs elementus: pirmkārt, obligātu pieņemšanu, otrkārt, pieņemšanu par pilnu nominālvērtību, un, treškārt, spēju izpildīt maksāšanas pienākumu.

107. Konkrēti attiecībā uz obligātu pieņemšanu Ieteikuma 2010/191/ES 1. punkta a) apakšpunktā ir precizēts, ka maksāšanas pienākuma kreditors nevar atteikties pieņemt euro banknotes un monētas, ja vien puses nav vienojušās par citiem maksāšanas līdzekļiem.

108. Tādējādi ir jāatzīst, ka saskaņā ar likumīga maksāšanas līdzekļa definīciju, kas izriet no Ieteikuma 2010/191/ES, banknošu un monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziens ietver kreditora vispārēju principiālu pienākumu pieņemt skaidru naudu, lai dzēstu naudas parādu, bet šis pienākums nav absolūts, jo no tā var atkāpties, piemērojot pušu līgumisko autonomiju.

109. Šajā saistībā, kā to pareizi norāda Komisija, ir jāuzsver, ka vairāku dalībvalstu pārstāvju veidotajā darba grupā par šo definīciju ir bijusi vienprātība [59], kas ļauj uzskatīt, ka tāds likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziens kā iepriekš aprakstītais var tikt atzīts par kopīgu konceptu eurozonas dalībvalstu tiesību sistēmās.

57 Spriedumi, 1989. gada 13. decembris, *Grimaldi* (C-322/88, EU:C:1989:646, 7., 16. un 18. punkts); 1993. gada 21. janvāris, *Deutsche Shell* (C-188/91, EU:C:1993:24, 18. punkts); 2003. gada 11. septembris, *Altair Chimica* (C-207/01, EU:C:2003:451, 41. punkts), un 2008. gada 24. aprīlis, *Arcor* (C-55/06, EU:C:2008:244, 94. punkts).

58 Spriedums, 2012. gada 6. septembris, *Chemische Fabrik Kreussler* (C-308/11, EU:C:2012:548, 25. punkts).

59 Skat. iepriekš 29. zemsvītras piezīmē minēto valstu ekspertu ziņojumu, 4. lpp.

110. Pašreizējā tiesību stāvoklī autonoms Savienības tiesību jēdziens "likumīga maksāšanas līdzekļa statuss" tomēr ir jāinterpretē, ņemot vērā arī otru interpretatīvo elementu, proti, Regulas Nr. 974/98 19. apsvērumu.

111. Saskaņā ar minēto apsvērumu iespējami ierobežojumi maksājumiem banknotēs vai monētās, ko valstisku iemeslu dēļ noteikušas dalībvalstis, nav nesaderīgi ar euro banknošu un monētu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusu, ja ir pieejami citi likumīgi līdzekļi saistību dzēšanai skaidrā naudā.

112. Pirms analizēju šī apsvēruma ietekmi uz Savienības tiesību jēdzienu "likumīga maksāšanas līdzekļa statuss", ir jānoskaidro, kāda vērtība ir piešķirama Savienības normatīvā akta apsvērumam, kas ir jautājums, par kuru tiesas sēdē ir notikušas diskusijas.

113. Šajā saistībā no Tiesas judikatūras izriet, ka Savienības tiesību akta preambulā var precizēt minētā akta tiesību normu saturu un ka Savienības tiesību akta apsvērumi ir svarīgi interpretācijas elementi, kas var izskaidrot šī akta autora gribu [60].

114. No tā izriet, ka, lai gan apsvērums pats par sevi neveido tiesību normu un tātad tam nav sava juridiski saistošā spēka, tas var palīdzēt noskaidrot interpretāciju, kāda ir jāsniedz tiesību normai vai juridiskajam jēdzienam, kas ir paredzēts aktā, kurā tas ir ietverts [61].

115. Saskaņā ar minēto judikatūru Regulas Nr. 974/98 19. apsvērums, kas ir ietverts tiesību aktā, kurš regulē euro banknošu un metāla monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu – attiecīgi 10. panta otrajā teikumā un 11. panta otrajā teikumā – sniedz kvalificētu interpretatīvu norādi, kas kā tāda ir jāņem vērā, lai noteiktu vienota Savienības tiesību jēdziena "likumīga maksāšanas līdzekļa statuss" precīzu apjomu. Šis jēdziens ir izmantots gan Regulā Nr. 974/98, gan primārajās tiesībās – LESD 128. panta 1. punkta trešajā teikumā, kas ir pārņemts ECBS un ECB Statūtu 16. panta pirmās daļas trešajā teikumā [62].

116. No šī apsvēruma izriet, ka, lai gan Savienības likumdevējs nav precīzā veidā definējis euro banknošu un metāla monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu, tas ir atzinis zināmu manevrēšanas iespēju pastāvēšanu saistībā ar valstiskiem iemesliem [63], kas nav aprobežoti ar sabiedrisko kārtību [64]. Tātad ne tikai privātpersonu autonomija, bet arī – un vēl jo vairāk – valstiski iemesli var attaisnot atkāpes no kreditoru pienākuma (kas nav absolūts) pieņemt euro banknotes un metāla monētas, kurām ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss, lai izpildītu naudas maksājumu pienākumus.

117. Valstisku iemeslu nodrošināšanu atbilstošo kompetenču jomu ietvaros var veikt gan Savienība, gan dalībvalstis.

60 Skat. spriedumu, 2019. gada 19. decembris, *Puppinck* u.c./Komisija (C-418/18 P, EU:C:2019:1113, 75. punkts), un šajā nozīmē spriedumu, 2006. gada 10. janvāris, *IATA* un *ELFAA* (C-344/04, EU:C:2006:10, 76. punkts). Skat. arī spriedumus, 2015. gada 11. jūnijs, Zh. un O. (C-554/13, EU:C:2015:377, 42. punkta beigas), un 2011. gada 22. septembris, *Budějovický Budvar* (C-482/09, EU:C:2011:605, 40. un nākamie punkti).

61 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 4. marts, *Mowi*/Komisija (C-10/18 P, EU:C:2020:149, 43. un 44. punkts un tajos minētā judikatūra).

62 Šajā saistībā, kā tiesas sēdē norādīja visas personas, kas ir iestājušās lietā, un kā tas izriet no Tiesas judikatūras, kura minēta 113. un 114. punktā, apsvērums nevar būt pārāks par pašu tiesību normu un vēl jo mazāk pār primārajām tiesībām. Tomēr to var izmantot, lai interpretētu šī akta jēdzienu, kas ir paredzēts gan primārajās, gan atvasinātajās tiesībās, un tāpēc tas ir jāsaprot vienoti un vienveidīgi. Šajā saistībā ir jānorāda arī, ka Regulas Nr. 974/98 10. panta otrajā teikumā ir burtiski, var teikt, deklaratīvā veidā, pārņemta EKL 106. pantā ietvertā tiesību norma, kas bija spēkā minētās regulas pieņemšanas brīdī un kas vēlāk kļuva par LESD 128. pantu.

63 Ne no viena elementa, arī no Regulas Nr. 974/98 sagatavošanas darba dokumentiem neizriet, ka apsvērumam būtu jābūt tikai pārejas tvērumam, kā to apgalvo prasītāji iesniedzējtiesā.

64 Šajā ziņā ir jānorāda, kā tiesas sēdē pamatoti norādīja Komisija, ka 19. apsvērumā ir minēti "valstiski iemesli" (franču valodā "*intérêt public*", angļu valodā "*public reason*", spāņu valodā "*interés público*", portugāļu valodā "*interesse público*"). Ciktāl šī apsvēruma vācu valodas versijā ir atsauce uz sabiedriskās kārtības apsvērumiem (*Gründen der öffentlichen Ordnung*), tajā ir izmantots pārāk ierobežojošs jēdziens, kas neatbilst šīs vārdkopas nozīmei lielākajā daļā attiecīgā normatīvā akta valodu versiju.

118. Savienība, izmantojot tai piešķirtās kompetences, kas nav saistītas ar monetāro politiku, nodrošinādama valstiskus iemeslus [sabiedrības intereses], jau ir pieņēmusi dažus tiesiskus regulējumus, kuri, lai arī, ņemot vērā to mērķi un to saturu [65], neregulē euro banknošu un metāla monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, bet tomēr ietekmē skaidras naudas kā maksāšanas līdzekļa izmantošanu. Šajā saistībā Komisija ir citējusi Direktīvu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu [66] un tiesisko regulējumu, kas ir saistīts ar Savienības teritorijā ievestās skaidrās naudas vai no tās izvestās skaidrās naudas kontroli [67].

119. Tādā pašā nozīmē es uzskatu, kā tas ir atzīts iepriekš minētajā 19. apsvērumā, ka dalībvalstis, īstenojot tām piešķirtās kompetences, valstisku iemeslu dēļ var pieņemt pasākumus, kuri, ņemot vērā to mērķi un saturu, neregulē euro likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, bet tomēr var regulēt privāttiesiska vai publiska rakstura maksājumu pienākumu izpildi, ar noteiktiem nosacījumiem un zināmiem ierobežojumiem ierobežojot skaidras naudas izmantošanu šādu maksājuma pienākumu samaksai. Šāda veida tiesiskie regulējumi ir jāuzskata, ar ierobežojumiem, kas tiks norādīti nākamajā nodaļā, par saderīgiem ar euro banknošu un metāla monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa vienoto Savienības tiesību jēdzienu [68]. Šī saderība izriet no paša likumīga maksāšanas līdzekļa jēdziena, kāds pastāv pašreizējā Savienības tiesību stāvoklī.

120. Šāda likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziena interpretācija – kas izriet no interpretatīviem elementiem, kuri pastāv pašreizējā Savienības tiesību stāvoklī, – nav pretrunā šo secinājumu iepriekšējā B nodaļā izklāstītajam Savienības kompetenču sistēmiskajam izklāstam un tajā aprakstītajam Savienības ekskluzīvās kompetences jēdzienam.

121. Faktiski no šādas interpretācijas nekādā veidā neizriet, ka dalībvalstīm būtu normatīva kompetence regulēt euro banknošu vai metāla monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, kas ir jēdziens, kas ietilpst monetārajā politikā plašā izpratnē un tātad Savienības ekskluzīvās kompetences jomā.

122. Konkrētāk, Regulas Nr. 974/98 19. apsvērums nekādā ziņā nav uzskatāms par īpašu pilnvarojumu LESD 2. panta 1. punkta izpratnē, kas ir aplūkots iepriekš 42. un 43. punktā. Papildus tam, no formālā viedokļa es ļoti šaubos, ka šāds pilnvarojums varētu tikt iekļauts tiesību akta apsvērumā, nevis tā tiesību normā. Tomēr katrā ziņā no minētā apsvēruma nekādi neizriet, ka dalībvalstis būtu pilnvarotas pieņemt tiesību normas, kas regulē likumīga maksāšanas līdzekļa statusu. Valsts tiesiskais regulējums, kas, ņemot vērā tā mērķi un saturu, regulē likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, pārkāptu Savienības ekskluzīvās kompetences jomas robežas.

123. Minētajā apsvērumā ir vienīgi ņemts vērā fakts, ka ir iespējams, ka tiesiskie regulējumi, kurus dalībvalstis pieņēmušas, izmantojot savas suverēnās kompetences – piemēram, civiltiesību jomā attiecībā uz saistību izpildi vai savas valsts pārvaldes organizācijas jomā, vai nodokļu jomā, vai noziedzības apkarošanas jomā – kuras nav nodotas Savienībai, var nonākt saskarsmē ar banknošu vai metāla monētu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu, iejaucoties šajā jēdzienā. Minētais apsvērums kā kvalificēta interpretatīvā norāde jēdzienam "likumīga maksāšanas līdzekļa statuss"

65 Šajā sakarā pēc analoģijas skat. spriedumus, 2005. gada 13. septembris, Komisija/Padome (C-176/03, EU:C:2005:542, 41.–53. punkts), un 2014. gada 6. maijs, Komisija/Parlaments un Padome (C-43/12, EU:C:2014:298, 32.–42. punkts).

66 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK (OV 2015, L 141, 73. lpp.). Saskaņā ar šīs direktīvas 11. panta c) apakšpunktu, dalībvalstis nodrošina, lai atbildīgie subjekti klienta uzticamības pārbaudes pasākumus piemērotu tostarp personām, kuras tirgojas ar precēm – veicot gadījuma rakstura darījumus skaidrā naudā, kuru apmērs ir 10 000 EUR vai vairāk, neatkarīgi no tā, vai darījums tiek veikts ar vienu operāciju vai ar vairākām operācijām, kuras, iespējams, ir saistītas.

67 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1672 (2018. gada 23. oktobris) par Savienības teritorijā ievestās skaidrās naudas vai no tās izvestās skaidrās naudas kontroli un par Regulas (EK) Nr. 1889/2005 atcelšanu (OV 2018, L 284, 6. lpp.).

68 Šādu dalībvalstīs spēkā esošo tiesisko regulējumu saraksts (kas turklāt ir atjaunināts ar 2016. gadu) ir atrodams *Bundestag* (Federālais parlaments, Vācija) dokumentā, kas attiecas uz diskusiju par maksājumu skaidrā naudā ierobežojumiem (*Diskussion über die Begrenzung von Bargeldzahlungen*; WD 4 – 3000 – 043/16, 8. un 9. lpp.).

norāda, ka, lai gan dalībvalstis nevar definēt likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu, to pieņemtie – īstenojot savas kompetences un saskaņā ar nosacījumiem un ierobežojumiem, kas tiks apspriesti sīkāk nākamajā nodaļā, – tiesiskie regulējumi, kas ierobežo skaidras naudas kā maksāšanas līdzekļa izmantošanu, nav nesavienojami ar Savienības tiesību jēdzienu "euro banknošu likumīgā maksāšanas līdzekļa statuss".

124. Rezumējot – no iepriekš minētā izriet, ka pašreizējā Savienības tiesību stāvoklī banknošu un metāla monētu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusa jēdziens ir jāsaprot tādā nozīmē, ka tas ietver maksājuma pienākuma kreditora principiālu pienākumu pieņemt banknotes un metāla monētas, izņemot, ja līgumslēdzējas puses, īstenojot privātpersonu autonomiju, ir vienojušās par citiem maksāšanas veidiem vai ja tiesiskajā regulējumā, ko Savienība vai dalībvalsts ir pieņēmusi, izmantojot savas attiecīgās kompetences, un kas, ņemot vērā tā mērķi un saturu, nav uzskatāms par likumīga maksāšanas līdzekļa statusa regulējumu, ir paredzēti ierobežojumi maksājumiem banknotēs valstisku iemeslu dēļ.

125. Tādējādi likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziens nozīmē, ka euro banknotes un metāla monētas ir parastie maksāšanas līdzekļi [69]: tās ir jāpieņem, ja vien saskaņā ar pušu autonomiju vai tiesiskiem regulējumiem, kuri valstisku iemeslu dēļ ierobežo to izmantošanu kā maksāšanas līdzekli, nav paredzēts citādi.

4. Skaidras naudas izmantošanas ierobežojumu nosacījumi un ierobežojumi

126. Vēl ir jāizskata jautājums par nosacījumiem un ierobežojumiem, ar kādiem Savienība un dalībvalstis, izmantojot savas attiecīgās kompetences, var pieņemt tiesiskos regulējumus, kas paredz skaidras naudas kā maksāšanas līdzekļa izmantošanas ierobežojumus.

127. Pirmkārt, no šo secinājumu 93.–95. punkta izriet, ka par nesaderīgiem ar LESD 128. panta 1. punkta trešo teikumu ir jāuzskata tādi tiesiskie regulējumi, kuru rezultātā *de jure* vai *de facto* tiek pilnībā aizliegtas euro banknotes vai kuri atņem saturu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa piešķiršanai euro banknotēm.

128. Otrkārt, kā tas ir tieši atzīts Regulas Nr. 974/98 19. apsvēruma tekstā, lai tiesiskie regulējumi, kuri ierobežo skaidras naudas kā maksāšanas līdzekļa izmantošanu, būtu uzskatāmi par saderīgiem ar banknošu un metāla monētu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa Savienības tiesību jēdzienu, tiem, no vienas puses, ir jābūt pieņemtiem valstisku iemeslu dēļ, kuri, kā jau precizēts, ne vienmēr ir saistīti ar sabiedrisko kārtību [70], un, no otras puses, tie var tikt pieņemti tikai ar nosacījumu, ka ir pieejami citi likumīgi līdzekļi saistību dzēšanai skaidrā naudā.

129. Treškārt, es uzskatu, ka tiesiskajos regulējumos, kuri ir pieņemti, īstenojot kompetences, kas nav monetāro tiesību kompetences, un kuros valstisku iemeslu dēļ tiek ierobežota skaidras naudas kā maksāšanas līdzekļa izmantošana, ir jāparedz ar sasniedzamo mērķi samērīgs ierobežojums.

130. Šajā saistībā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru samērīguma princips ir viens no vispārējiem Savienības tiesību principiem. Atbilstoši tam pasākumiem ir jābūt piemērotiem ar attiecīgo tiesisko regulējumu sasniedzamo leģitīmo mērķu īstenošanai un tie nedrīkst pārsniegt šo mērķu sasniegšanai nepieciešamo [71]. Tādējādi, ja ir iespēja izvēlēties starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizvēlas mazāk ierobežojošais.

69 Kā to pamatoti norādīja Vācijas valdība, kas tiesas sēdē skaidras naudas funkciju raksturoja kā "*Auffangfunktion*".

70 Skat. iepriekš 64. zemsvītras piezīmi.

71 Skat. *ex multis* spriedumus, 2014. gada 8. aprīlis, *Digital Rights Ireland* (C-293/12 un C-594/12, EU:C:2014:238, 46. punkts); 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 67. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2018. gada 11. decembris, *Weiss* u.c. (C-493/17, EU:C:2018:1000, 72. punkts).

131. Samērīguma princips kā princips, kas ierobežo iestādes to pilnvaru īstenošanā, pieprasot panākt līdzsvaru starp pieņemtajiem pasākumiem un sasniedzamo mērķi, ietekmē gan Savienības darbības saturu un formu, kad tā īsteno savas kompetences, kā tas tieši izriet no LES 5. panta 4. punkta, gan dalībvalstu darbību, ja šī darbība, kas ir veikta, izmantojot dalībvalstīm piešķirtās kompetences, nokļūst saskarsmē vai iejaucas juridiskās situācijās, kuras regulē Savienības tiesības [72].

132. Tātad skaidras naudas kā maksāšanas līdzekļa izmantošanas ierobežojumam ir jābūt piemērotam, lai sasniegtu tiesiskajā regulējumā izvirzīto sabiedrības interešu mērķi, un tas nedrīkst pārsniegt šā mērķa sasniegšanai nepieciešamo.

133. Šajā saistībā ir arī jāatzīmē, kā var secināt no iepriekšējā nodaļā aprakstītā likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziena, ka Savienība neparedz absolūtas tiesības visos gadījumos maksāt skaidrā naudā. Pat pieļaujot, ka no Savienības tiesībām izrietētu subjektīva pozīcija izmantot skaidru naudu maksājumiem ar parādnieka atbrīvošanas funkciju – šo tēzi turklāt it īpaši apstrīdēja Vācijas Federatīvā Republika – tas joprojām būtu jautājums, kā tiesas sēdē to norādīja Komisija, par subjektīvo pozīciju, kas noteikti nav iekļauta Savienības primārajās tiesībās garantēto pamattiesību katalogā.

134. Skaidrai naudai piešķirtā likumīga maksāšanas līdzekļa vērtība var būt saistīta ar dažu pamattiesību īstenošanu, bet, pēc manām domām, šī saikne ir tikai netieša. Faktiski, lai gan nav nekādu šaubu, ka skaidra nauda var tikt izmantota, īstenojot dažas pamattiesības, kurām ir saikne ar valūtu izmantošanu, tās izmantošana tomēr nav vispārēji nepieciešama minēto pamattiesību īstenošanai, kas var notikt, izmantojot citas valūtu formas vai citus maksāšanas līdzekļus, kuri nav skaidra nauda [73].

135. Tomēr skaidras naudas saikne ar pamattiesību īstenošanu kļūst tieša gadījumos, kad skaidras naudas izmantošana darbojas kā sociālās iekļaušanas elements. Faktiski tādu valūtu izmantošana, kuru fiziskā forma nav izteikta skaidrā naudā, šobrīd nozīmē, ka kredītiestādē vai līdzīga rakstura finanšu iestādē ir atvērts konts, kas ļauj veikt maksājumu darījumus.

72 Kā izriet no Tiesas judikatūras, kurā ir tikuši pārbaudīti pasākumi, ko dalībvalsts pieņem, izmantojot savas kompetences, un kas ierobežo kādu no Līgumos garantētām pamatbrīvībām, lai īstenotu sabiedrības intereses. Tikai kā piemēru skat. *ex multis* spriedumus, 2020. gada 18. jūnijs, Komisija/Ungārija (Biedrību finansējuma pārskatāmība) (C-78/18, EU:C:2020:476, 76. punkts), un 2018. gada 22. novembris, *Huijbrechts* (C-679/17, EU:C:2018:940, 30. un 36. punkts). Par samērīguma principa piemērošanu saistībā ar valsts darbību skat. arī ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumus lietā *Di Maura* (C-246/16, EU:C:2017:440, 48. punkts un tajā minētās atsauces).

73 Tādējādi, piemēram, vērtību uzkrāšanas funkciju, kas parasti ir saistīta ar tiesībām uz īpašumu, kuras Savienības tiesībās ir garantētas ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17. pantu, galvenokārt īsteno valūtas, kas ir izteiktas nefiziskā formā (skat. iepriekš 40. zemsvītras piezīmē minētos datus), un tās ne vienmēr ir saistītas ar valūtām skaidras naudas formā. Tas pats, manuprāt, attiecas uz tādu eksistenciālo pamattiesību izmantošanu kā profesijas brīvība vai rīcības brīvība vispār. Šajā ziņā ir taisnība, ka valūta, kas fiziskā formā ir izteikta skaidrā naudā, nevis bezskaidrā vai elektroniskā, šobrīd ir vienīgā centrālās bankas valūtas forma Savienībā, un līdz ar to tā nav pakļauta institūcijas, kas pārvalda kontu, bankrota riskam. Tomēr šis risks – kas konkrēti šīm institūcijām piemērojamo stingro regulatīvo noteikumu dēļ praksē var tikt uzskatīts par marginālu – neierobežo citu valūtas formu vai citu maksāšanas veidu izmantojamību šo pamattiesību īstenošanai, kā to turklāt pierāda ļoti attīstīta un joprojām pieaugoša citu valūtas formu, kas nav skaidra nauda, izmantošana pamattiesību īstenošanas darbībās. Turklāt skaidras naudas izmantošana gan vērtību uzkrāšanai, gan par maksāšanas līdzekli pati par sevi ir pakļauta riskiem (piemēram, zādzības vai aplaupīšanas risks), it īpaši lielu maksājumu gadījumā. Attiecībā uz privātuma ievērošanu, lai gan dažos gadījumos skaidras naudas izmantošana tās anonimitātes dēļ var garantēt augstāku šo tiesību aizsardzības līmeni nekā citu maksāšanas veidu izmantošana, šķiet, ka šīs tiesības tomēr netiek izmantotas tādā situācijā, kāda ir iesniedzējtiesā, kurā valsts iestādei, kas iekasē radiotelevīzijas nodevu, jau ir zināmi nodevas maksātāju dati.

136. Kaut arī Direktīvā 2014/92[74] ikvienam, kas likumīgi uzturas Eiropas Savienībā, ir atzītas tiesības jebkurā Savienības valstī atvērt maksājumu kontu ar pamatfunkcijām – kontu, kurā ir jābūt tādiem maksājumu izpildes pakalpojumiem kā pārskaitījumi un tiešā debeta maksājumi Eiropas Savienības iekšienē, – un kaut arī šīs direktīvas tiešais mērķis ir veicināt neaizsargāto patērētāju, kuriem nav bankas konta, piedalīšanos banku pakalpojumu mazumtirdzniecības tirgū[75], jaunākie dati liecina, ka to cilvēku skaits, kuriem finanšu pamatpakalpojumi joprojām nav pieejami, Eiropas Savienībā un eurozonā, neraugoties uz to, ka viņi ir mazākumā, nav maznozīmīgs[76].

137. Faktiski šiem neaizsargātajiem subjektiem skaidra nauda ir vienīgā pieejamā valūtas forma, un tāpēc vienīgais līdzeklis viņu pamattiesību, kas ir saistītas ar naudas izmantošanu, īstenošanai.

138. Tāpēc pasākumos, kuri ierobežo skaidras naudas kā maksāšanas līdzekļa izmantošanu, ir jāņem vērā sociālās iekļaušanas funkcija, ko tā veic šiem neaizsargātajiem subjektiem, un jāgarantē citu likumīgu līdzekļu saistību dzēšanai skaidrā naudā faktiska pieejamība, kas ir minēta Regulas Nr. 974/98 19. apsvērumā. Šī sociālās iekļaušanas funkcija ir jāņem vērā, arī analizējot šādu pasākumu samērīgumu. Konkrētāk, es uzskatu, ka pastāv pienākums veikt atbilstošus pasākumus, lai ļautu neaizsargātiem cilvēkiem, kuriem finanšu pamatpakalpojumi nav pieejami, izpildīt savus pienākumus, it īpaši publiska rakstura pienākumus, bez papildu izdevumiem.

139. Šādā kontekstā visupirms ECB, izmantojot savas LESD 127. panta 4. punktā un 282. panta 5. punktā paredzētās apspriešanās pilnvaras, arī attiecībā uz valsts tiesību aktu projektiem, kas minēti Padomes Lēmumā 98/415/EK[77], pienākas analizēt pasākumu – kuri ierobežo skaidras naudas kā maksāšanas līdzekļa izmantošanu un kuri ir pieņemti, izmantojot kompetences, kas nav Savienības kompetences monetāro tiesību jomā, – saderību ar prasībām, kuras izriet no likumīga maksāšanas līdzekļa statusa Savienības tiesību jēdziena, kas ir aprakstīts iepriekšējā nodaļā, kā arī atbilstību šajā nodaļā norādītajiem nosacījumiem un ierobežojumiem. Tad vajadzības gadījumā Komisijai kā Līgumu sargam, pienākumu neizpildes procedūru ietvaros, kā arī valstu tiesām un Tiesai ir jāgarantē šo prasību, nosacījumu un ierobežojumu ievērošana.

E. Par prejudiciāliem jautājumiem

140. Ņemot vērā iepriekšējās nodaļās aprakstīto tiesisko regulējumu un paustos apsvērumus, tagad atbildēšu uz katru no iesniedzējtiesas uzdotajiem prejudiciāliem jautājumiem.

1. Par pirmo prejudiciālo jautājumu

141. Ar pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai ar ekskluzīvo kompetenci, kas Savienībai saskaņā ar LESD 2. panta 1. punktu, skatot to kopsakarā ar 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu, ir monetārās politikas jomā attiecībā uz dalībvalstīm, kuru valūta ir euro, netiek pieļauts kādas šīs dalībvalsts tiesību akts, kurā ir paredzēts, ka dalībvalsts valsts iestādēm ir pienākums pieņemt euro banknotes, kad tiek izpildīti valsts varas uzlikti naudas maksājumu pienākumi.

74 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/92/ES (2014. gada 23. jūlijs) par maksājumu kontu tarifu salīdzināmību, maksājumu kontu maiņu un piekļuvi maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām (OV 2014, L 257, 214. lpp.). It īpaši skat. šīs direktīvas 2. panta 2. punktu un 16. pantu, kā arī 9., 46. un 48. apsvērumu.

75 Skat. konkrēti Direktīvas 2014/92 46. apsvērumu un 18. panta 4. punktu un 20. panta 1. punktu.

76 Šādi, saskaņā ar 2017. gada ECB pētījumu eurozonā 3,64 % mājsaimniecību nebija piekļuves banku/finanšu pakalpojumiem (Vācijā 0,96 %; skat. M. Ampudia, M. Ehrmann, *Financial inclusion: what's it worth*?, ECB Working Paper Series, Nr. 1990, 2017. gada janvāris, skat. konkrēti 1. tabulu; dokumentu var lejupielādēt šajā adresē: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1990.en.pdf). Saskaņā ar citu avotu 2016. gadā Eiropas Savienībā aptuveni 36,5 miljoniem cilvēku (no tiem Vācijā aptuveni 850 000 cilvēku) nebija piekļuves finanšu pakalpojumiem (*unbanked persons*) Skat. https://www.wsbi-esbg.org/press/latest-news/Pages/Close-to-40-million-EU-citizens-outside-banking-mainstream.aspx.

77 Vispārīgi par pienākumu apspriesties ar ECB skat. 131. un nākamos punktus ģenerāladvokāta F. Džeikobsa [*F. Jacobs*] secinājumos lietā Komisija/ECB (C-11/00, EU:C:2002:556).

142. Kā norādīts šo secinājumu 23.–25. punktā, no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka iesniedzējtiesa uzdeva pirmo prejudiciālo jautājumu saistībā ar *BBankG* 14. panta 1. punkta otrajā teikumā ietverto tiesību normu. Šī tiesa jautā, vai, ciktāl var uzskatīt, ka šī valsts tiesību norma reglamentē euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa tiesiskās sekas, tā var neatbilst Savienībai piešķirtajai ekskluzīvajai kompetencei monetārās politikas jomā, kas ir paredzēta LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunktā.

143. Šajā saistībā no šo secinājumu 57.–70. punkta izriet, ka ar LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunktu Savienībai piešķirtā ekskluzīvā kompetence attiecībā uz monetāro politiku saskaņā ar pilnvarām, kas nepieciešamas vienotas valūtas ieviešanai un funkcionēšanai, ietver ar šo vienoto valūtu saistīto normatīvo dimensiju, kura ietver tās [šīs vienotās valūtas] statūtu un likumīga maksāšanas līdzekļa statusa definēšanu un regulējumu. No tā izriet, kā norādīts iepriekš 90. un 122. punktā, ka atbilstoši kompetenču sadalījuma starp Savienību un dalībvalstīm principiem, kas ir izklāstīti iepriekš 38.–44. punktā, eurozonas dalībvalstīm šajā saistībā nav nekādas kompetences un tātad tās nevar pieņemt normatīvus noteikumus, kuri, ņemot vērā to mērķi un saturu, regulē euro un, konkrētāk, euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu.

144. Praksē iesniedzējtiesai, kurai vienīgajai ir kompetence noteikt precīzu valsts tiesiskā regulējuma piemērošanas jomu, ir jānosaka, vai *BBankG* 14. panta 1. punkta otrais teikums ir tiesiskais regulējums, kas, ņemot vērā tā mērķi un saturu, paredz euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa regulējumu.

145. Tomēr es uzskatu, ka šajā saistībā ir svarīgi šādi apsvērumi.

146. Ir jāatgādina, ka *BBankG* 14. panta 1. punkta otrajā teikumā ir paredzēts, ka euro denominācijas banknotes ir vienīgais neierobežotais likumīgais maksāšanas līdzeklis.

147. Tātad ir jākonstatē, ka šīs tiesību normas teksts nepārņem burtiskā veidā LESD 128. panta 1. punkta trešā teikuma tekstu, bet atšķiras no tā.

148. Pirmkārt, likumīga maksāšanas līdzekļa statusa kvalifikācija par "neierobežotu" neparādās nevienā Savienības tiesību normā.

149. Turklāt, ja Savienības tiesību normā ir paredzēts, ka euro banknotes ir vienīgās *naudaszīmes*, kam ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss (*[Euro]Banknoten sind die einzige Banknoten, die in der Union als gesetzliches Zahnlungsmittel gelten*), valsts tiesību norma izsaka koncepciju, ka euro banknotes ir vienīgais instruments, vienīgais maksāšanas līdzeklis [78], kuram ir neierobežots likumīga maksāšanas līdzekļa statuss (*[Euro]Banknoten sind das einzige unbeschränkte gesetzliche Zahlungsmittel*). Šī tiesību normu teksta dažādība norāda uz atšķirībām to mērķī. Kā norādīts iepriekš 92. un nākamajos punktos, Savienības tiesību normai pamatā ir garantijas mērķi, būtībā tiecoties nodrošināt ECB un valstu centrālo banku monopolu to banknošu emisijā, kurām ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss, savukārt šķiet, ka valsts tiesību normai ir īpašs mērķis garantēt euro banknošu neierobežotu likumīgā maksāšanas līdzekļa statusu.

150. Turklāt par to tiešā veidā liecina aplūkotās valsts tiesību normas sagatavošanas darba dokumenti, no kuriem izriet, ka atsauces uz euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa "neierobežoto" raksturu saglabāšanas mērķis bija tieši papildināt Savienības tiesiskā regulējuma piemērošanas jomu [79].

78 Par atšķirībām terminoloģijā itāļu (un franču) un vācu valodā skat. iepriekš 6. zemsvītras piezīmi.

79 Kā turklāt izriet no paskaidrojumiem pie likumprojekta par tiesību normu monetārā jomā grozījumiem pēc euro skaidras naudas ieviešanas (*Entwurf eines Gesetzes über die Änderung währungsrechtlicher Vorschriften infolge der Einführung des Euro-Bargeldes (Drittes Euro-Einführungsgesetz – Drittes EuroEG)*; Deutscher Bundestag, Drucksache 14/673), atsauce uz likumīga maksāšanas līdzekļa statusa "neierobežoto" raksturu tika saglabāta tiesiskās skaidrības apsvērumu dēļ, jo Kopienu tiesībās nebija skaidri noteikta tiesiskā regulējuma (skat. 15. lpp., "*Zu Artikel 3*", trešais punkts).

151. ECBS īpašais institucionālais konteksts, kādā iekļaujas minētā tiesību norma, Savienības tiesībās atbilst oriģinālam juridiskam veidojumam, kurš sasaista valsts iestādes, proti, valstu centrālās bankas, un vienu Savienības iestādi, t.i., ECB, un nodrošina to ciešu sadarbību un kura ietvaros prevalē citāds sakārtojums un mazāk izteikta atšķirība starp Savienības tiesību sistēmu un iekšējām valstu tiesību sistēmām [80]. Komisija un ECB apgalvo, ka šis konteksts, iespējams, varētu attaisnot to, ka, lai nodrošinātu tiesisko noteiktību, Savienības tiesību normas ir precīzā veidā atveidotas valsts tiesību normās. Tās atzīst, ka tas ir izņēmums no judikatūrā noteiktā principa, saskaņā ar kuru tādas Savienības tiesību normas, kas dalībvalstu tiesību sistēmā ir tieši piemērojama, atveidošana valsts tiesībās ir pretrunā Līgumiem, jo var radīt pārpratumus gan attiecībā uz piemērojamo tiesību normu juridisko raksturu, gan attiecībā uz to spēkā stāšanās brīdi [81]. Ir skaidrs, ka minētā precīzā atveidošana katrā ziņā nevarētu radīt šaubas vai pārpratumus par tiesību normu normatīvo avotu [82].

152. Tomēr, pat pieņemot, ka ECBS īpašajā kontekstā tas varētu būt pieļaujams, ņemot vērā aplūkotās valsts tiesību normas tekstu un iepriekš 147.–150. punktā norādītos elementus, neskarot galīgo analīzi, kura ir jāveic iesniedzējtiesai, šķiet, ka minētā tiesību norma nav vienkāršs Savienības tiesību normu precīzs atveidojums, bet ka tai ir sava nozīme un mērķis tieši papildināt Savienības tiesību jēdzienu "banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statuss" [83].

153. Ja iesniedzējtiesa konstatēs, ka tas tā ir, tad būtu jāuzskata, ka *BBankG* 14. panta 1. punkta otrais teikums ir tiesību norma, kas, ņemot vērā tās mērķi un saturu, regulē euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu un tādējādi, iejaucoties Savienības ekskluzīvās kompetences jomā monetārajā politikā, būtu jāatstāj nepiemērota.

154. Kad tas ir pateikts, uzskatu, ka joprojām ir nepieciešams norādīt, ka es atbalstu Komisijas nostāju, saskaņā ar kuru Savienības ekskluzīvā kompetence monetārās politikas jomā neliedz dalībvalstij, kura izmanto savu konkrēto kompetenci regulēt savas valsts pārvaldes darbību, paredzēt – ar tiesisku regulējumu, kas, ņemot vērā tā mērķi un tā saturu, neregulē euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, bet regulē valsts pārvaldes organizāciju, – minētās pārvaldes pienākumu pieņemt no saviem nodokļu maksātājiem maksājumus skaidrā naudā.

155. Ņemot vērā iepriekš minēto, uzskatu, ka uz pirmo iesniedzējtiesas uzdoto prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunkts, to skatot kopā ar LESD 2. panta 1. un 6. punktu un 128. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka Savienībai piešķirtā ekskluzīvā kompetence attiecībā uz monetāro politiku saskaņā ar pilnvarām, kas nepieciešamas vienotas valūtas ieviešanai un funkcionēšanai, ietver ar šo vienoto valūtu saistīto normatīvo dimensiju, kura ietver šīs vienotās valūtas un it īpaši euro banknošu un monētu statūtu un likumīga maksāšanas līdzekļa statusa definēšanu un regulējumu. No tā izriet, ka dalībvalsts, kuras valūta ir euro, pieņemtā valsts tiesību norma, kas, ņemot vērā tās mērķi un saturu, regulē euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, neatbilst Savienības tiesībām un tātad ir jāatstāj nepiemērota. Savienības ekskluzīvā kompetence monetārās politikas jomā neliedz dalībvalstij, kura izmanto savu konkrēto kompetenci regulēt savas valsts pārvaldes darbību, paredzēt valsts tiesisko regulējumu, kas, ņemot vērā tā mērķi un tā saturu, regulē nevis euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, bet regulē valsts pārvaldes organizāciju un darbību un kas paredz pienākumu minētajai pārvaldei pieņemt no saviem nodokļu maksātājiem maksājumus skaidrā naudā.

80 Spriedums, 2019. gada 26. februāris, Rimšēvičs un ECB/Latvija (C-202/18 un C-238/18, EU:C:2019:139, 69. punkts).

81 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1973. gada 7. februāris, Komisija/Itālija (39/72, EU:C:1973:13, 16. un 17. punkts), un 1973. gada 10. oktobris, *Variola* (34/73, EU:C:1973:101, 9.–11. punkts).

82 No Komisijas sniegtās informācijas izriet, ka pagātnē īpašā ECBS kontekstā institūcijas ir piekritušas tam, lai atsevišķas Savienības tiesību normas tiktu atspoguļotas valstu centrālo banku statūtos. Šajā sakarā skat. ECB 2018. gada maija ziņojumu par konverģenci, 19. lpp.; (https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr201805.it.pdf).

83 Šajā ziņā ir arī jāatzīmē, kā to ir norādījusi Komisija, ka ECB saskaņā ar tās iepriekš 139. punktā minētajām iepriekšējās apspriešanās pilnvarām ir vairākkārt analizējusi *BBankG*, turklāt nekad neizsakoties par likumīga maksāšanas līdzekļa statusu (skat. atzinumus, CON/99/10, 1999. gada 3. septembris, kā arī CON/2011/92, 2011. gada 11. novembris, un, pirms tam, Eiropas Monetārā institūta atzinumu CON/97/10, 1997. gada 30. maijs).

2. Par otro prejudiciālo jautājumu

156. Ar otro prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai euro denominētu banknošu kā likumīga maksāšanas līdzekļa statuss, kas noteikts LESD 128. panta 1. punkta trešajā teikumā, ECBS un ECB Statūtu 16. panta pirmās daļas trešajā teikumā, kā arī Regulas Nr. 974/98 10. panta otrajā teikumā, ietver aizliegumu dalībvalsts valsts iestādēm atteikties pieņemt valsts varas uzliktu naudas maksājumu pienākumu izpildi ar šīm banknotēm, vai arī Savienības tiesības pieļauj noteikumus, kas attiecībā uz konkrētiem valsts varas uzliktiem naudas maksājumu pienākumiem liedz veikt maksājumu ar euro banknotēm.

157. Kā norādīts šo secinājumu 26. un 27. punktā, no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka iesniedzējtiesa ir uzdevusi otro prejudiciālo jautājumu saistībā ar *Hessischer Rundfunk* apmaksas procedūru noteikumu 10. panta 2. punktā ietverto tiesību normu. Faktiski minētā tiesa jautā, vai šī tiesību norma, kurā ir paredzēts, ka *Hessischer Rundfunk* maksājamo radiotelevīzijas nodevu var samaksāt vienīgi ar automātisko maksājumu vai parasto vai pastāvīgo bankas pārskaitījumu, un tātad ir izslēgta iespēja samaksāt minēto nodevu skaidrā naudā, atbilst vai neatbilst euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienam, kas izriet no Savienības tiesībām.

158. Šajā saistībā norādu, ka no šo secinājumu 99.–125. punkta izriet, ka pašreizējā Savienības tiesību stāvoklī euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziens – kas ir Savienības tiesībās ietilpstošo monetāro tiesību jēdziens, kā definēšana ir Savienības ekskluzīvā kompetencē monetārās politikas jomā, – ir jāsaprot tādā nozīmē, ka tas ietver maksājuma pienākuma kreditora principiālu pienākumu pieņemt euro banknotes, izņemot, ja līgumslēdzējas puses, īstenojot privātpersonu autonomiju, ir vienojušās par citiem maksāšanas veidiem vai ja tiesiskajā regulējumā, ko Savienība vai dalībvalsts ir pieņēmusi, izmantojot attiecīgās savas kompetences, un kas, ņemot vērā tā mērķi un saturu, nav uzskatāms par likumīga maksāšanas līdzekļa statusa regulējumu, ir paredzēti ierobežojumi maksājumiem euro banknotēs valstisku iemeslu dēļ.

159. Turklāt no šo secinājumu 127.–138. punkta izriet, ka, lai minētie ierobežojumi būtu saderīgi ar euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, tie nevar *de jure* vai *de facto* izraisīt euro banknošu pilnīgu aizliegumu, tie ir jānosaka valstisku iemeslu dēļ un tos var pieņemt vienīgi ar nosacījumu, ka ir pieejami citi likumīgi līdzekļi saistību dzēšanai skaidrā naudā. Tiem turklāt ir jābūt samērīgiem un tātad jābūt piemērotiem ar attiecīgo tiesisko regulējumu īstenojamā sabiedrības interešu mērķa sasniegšanai, un tie nedrīkst pārsniegt šā mērķa sasniegšanai nepieciešamo.

160. Iesniedzējtiesai, kurai ir visi šīs analīzes veikšanai vajadzīgie tiesiskie un faktiskie elementi, ir jānosaka, pamatojoties uz iespējamām norādēm, kuras tai sniegs Tiesa, valsts tiesību normas, kas paredz ierobežojumus maksājumiem banknotēs, atbilstība Savienības tiesībām un euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusam.

161. Uzskatu, ka attiecībā uz *Hessischer Rundfunk* apmaksas procedūru noteikumu 10. panta 2. punktā ietverto tiesību normu ir būtiski šādi apsvērumi.

162. Pirmkārt, ne no iesniedzējtiesas nolēmuma, nedz no kāda cita lietas materiālos esošā elementa neizriet, ka minētās tiesību normas mērķis būtu regulēt euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu un ka tā līdz ar to iejauktos Savienības ekskluzīvās kompetences jomā monetārajā politikā. Ciktāl šī tiesību norma attiecas uz radiotelevīzijas nodevas samaksas metodēm, šķiet, ka tai ir fiskāls vai "parafiskāls" raksturs.

163. Otrkārt, lai gan minētajā tiesību normā ir paredzēta absolūta neiespējamība samaksāt attiecīgajai reģionālajai raidorganizācijai radiotelevīzijas nodevu skaidrā naudā, tā acīmredzami neizraisa skaidras naudas euro banknotēs aizliegšanu un tieši paredz citus likumīgus līdzekļus attiecīgā naudas maksāšanas pienākuma izpildei.

164. Treškārt, no iesniedzējtiesas nolēmuma tiešā veidā neizriet *Hessischer Rundfunk* apmaksas procedūru noteikumu 10. panta 2. punktā paredzētā pasākuma, kas ierobežo maksājumus banknotēs, mērķis. Iesniedzējtiesas nolēmumā ir vienīgi atsauce uz radiotelevīzijas nodevas iekasēšanu "masveida procedūrās", izvēloties apmaksas metodes, ko pamato valsts pārvaldes efektivitātes prasība, kuru tiesas sēdes laikā ir minējusi arī Vācijas valdība. Valsts lietas materiālos un lietas dalībnieku, kuri piedalījās tiesvedībā Tiesā, apsvērumos tika minēti arī iemesli, kas ir saistīti ar nodokļu parādu piedziņas efektivitāti un noziedzības apkarošanu.

165. Šajā saistībā es uzskatu, ka visi šie mērķi var tikt kvalificēti kā valstiski iemesli, kuri var pamatot skaidras naudas izmantošanas ierobežojumus.

166. Ceturtkārt, attiecībā uz pasākuma samērīgumu ir jānorāda, ka radiotelevīzijas nodevas samaksai tas paredz euro banknošu izslēgšanu, kura šķiet absolūta un bez izņēmumiem. Šajā ziņā no lietas materiāliem neizriet, ka ir tikusi ņemta vērā sociālās iekļaušanas funkcija, ko skaidra nauda veic attiecībā uz neaizsargātiem subjektiem, kuri ir minēti iepriekš 136.–138. punktā [84].

167. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, es uzskatu, ka uz iesniedzējtiesas uzdoto otro prejudiciālo jautājumu ir jāatbild tādējādi, ka euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziens, kas ir paredzēts LESD 128. panta 1. punkta trešajā teikumā, Protokola Nr. 4 par Eiropas Centrālo banku sistēmas Statūtiem un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem 16. panta pirmās daļas trešajā teikumā, kā arī Padomes Regulas (EK) Nr. 974/98 (1998. gada 3. maijs) par euro ieviešanu 10. panta otrajā teikumā, ir jāsaprot tādā nozīmē, ka tas paredz maksājuma pienākuma kreditora principiālu pienākumu pieņemt euro banknotes, izņemot, ja līgumslēdzējas puses, īstenojot privātpersonu autonomiju, ir vienojušās par citiem maksāšanas veidiem vai ja tiesiskajā regulējumā, ko Savienība vai dalībvalsts ir pieņēmusi, izmantojot savas attiecīgās kompetences, un kas, ņemot vērā tā mērķi un saturu, nav uzskatāms par likumīga maksāšanas līdzekļa statusa regulējumu, ir paredzēti ierobežojumi maksājumiem euro banknotēs. Minētie ierobežojumi ir saderīgi ar euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu vienīgi ar nosacījumu, ka tie *de jure* vai *de facto* neizraisa euro banknošu pilnīgu aizliegumu, ka tie ir noteikti valstisku iemeslu dēļ un ka ir pieejami citi likumīgi līdzekļi saistību dzēšanai skaidrā naudā. Tiem turklāt ir jābūt piemērotiem īstenojamā sabiedrības interešu mērķa sasniegšanai un tie nedrīkst pārsniegt šā mērķa sasniegšanai nepieciešamo.

3. Par trešo prejudiciālo jautājumu

168. Ar trešo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, vai – ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un atbilde uz otro jautājumu ir noliedzoša – dalībvalsts, kuras valūta ir euro, pieņemts tiesību akts Savienības ekskluzīvās kompetences jomā attiecībā uz monetāro politiku var tikt piemērots tiktāl un tik ilgi, kamēr Savienība nav izmantojusi savu kompetenci.

169. Ņemot vērā uz pirmo un otro prejudiciālo jautājumu sniegtās atbildes, es uzskatu, ka uz šo prejudiciālo jautājumu nav jāatbild.

170. Katrā ziņā no šo secinājumu 38.–44. punkta izriet, ka Savienības ekskluzīvās kompetences jomā neatkarīgi no tā, vai Savienība ir vai nav izmantojusi savu kompetenci šajā jomā, dalībvalstīm nav nekādu prerogatīvu un līdz ar to jebkāda dalībvalstu likumdošanas darbība šajā jomā *a priori* ir pretrunā Līgumiem.

84 Šajā ziņā ir jānorāda arī, ka nešķiet, ka prasītāji pamatlietās piederētu pie šīs subjektu kategorijas, bet tas ir apstāklis, kas jāpārbauda iesniedzējtiesai. No lietas materiāliem nekādā veidā neizriet, ka viņi jebkad būtu apgalvojuši, ka nespēj samaksāt radiotelevīzijas nodevu tāpēc, ka finanšu pamatpakalpojumi viņiem nav pieejami.

IV. Secinājumi

171. Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Vācija) uzdotajiem prejudiciāliem jautājumiem atbildēt šādi:

1) LESD 3. panta 1. punkta c) apakšpunkts, to skatot kopā ar LESD 2. panta 1. un 6. punktu un 128. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka Savienībai piešķirtā ekskluzīvā kompetence attiecībā uz monetāro politiku saskaņā ar pilnvarām, kas nepieciešamas vienotas valūtas ieviešanai un funkcionēšanai, ietver ar šo vienoto valūtu saistīto normatīvo dimensiju, kura ietver šīs vienotās valūtas un it īpaši euro banknošu un monētu statūtu un likumīga maksāšanas līdzekļa statusa definēšanu un regulējumu. No tā izriet, ka dalībvalsts, kuras valūta ir euro, pieņemtā valsts tiesību norma, kas, ņemot vērā tās mērķi un saturu, regulē euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, neatbilst Savienības tiesībām un tātad ir jāatstāj nepiemērota.

   Savienības ekskluzīvā kompetence monetārās politikas jomā neliedz dalībvalstij, kura izmanto savu konkrēto kompetenci regulēt savas valsts pārvaldes darbību, paredzēt valsts tiesisku regulējumu, kas, ņemot vērā tā mērķi un tā saturu, regulē nevis euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusu, bet valsts pārvaldes organizāciju un darbību un kas paredz minētās pārvaldes pienākumu pieņemt no saviem nodokļu maksātājiem maksājumus skaidrā naudā.

2) Euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdziens, kas ir paredzēts LESD 128. panta 1. punkta trešajā teikumā, Protokola Nr. 4 par Eiropas Centrālo banku sistēmas Statūtiem un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem 16. panta pirmās daļas trešajā teikumā, kā arī Padomes Regulas (EK) Nr. 974/98 (1998. gada 3. maijs) par euro ieviešanu 10. panta otrajā teikumā, ir jāsaprot tādā nozīmē, ka tas paredz maksājuma pienākuma kreditora principiālu pienākumu pieņemt euro banknotes, izņemot, ja līgumslēdzējas puses, īstenojot privātpersonu autonomiju, ir vienojušās par citiem maksāšanas veidiem vai ja tiesiskajā regulējumā, ko Savienība vai dalībvalsts ir pieņēmusi, izmantojot savas attiecīgās kompetences, un kas, ņemot vērā tā mērķi un saturu, nav uzskatāms par likumīga maksāšanas līdzekļa regulējumu, ir paredzēti ierobežojumi maksājumiem euro banknotēs. Minētie ierobežojumi ir saderīgi ar euro banknošu likumīga maksāšanas līdzekļa statusa jēdzienu vienīgi ar nosacījumu, ka tie *de jure* vai *de facto* neizraisa euro banknošu pilnīgu aizliegumu, ka tie ir noteikti valstisku iemeslu dēļ un ka ir pieejami citi likumīgi līdzekļi saistību dzēšanai skaidrā naudā. Tiem turklāt ir jābūt piemērotiem īstenojamā sabiedrības interešu mērķa sasniegšanai un tie nedrīkst pārsniegt šā mērķa sasniegšanai nepieciešamo.